

Ален Панов
Альона Панова

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Ужгород - 2026

УДК 327.01+339.9.01](075.8)

П 16

Панов Ален, Панова Альона. Теорія міжнародних відносин: навчально-методичний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2026. 212 с.

Навчально-методичний посібник із навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» для здобувачів вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, спеціальностей С3 Міжнародні відносини та С1.02 Міжнародні економічні відносини, освітніх програм «Економічна дипломатія» та «Міжнародні економічні відносини».

ISBN 978-617-596-376-0

© Панов А.В., 2026

© Панова А.О., 2026

© Поліграфцентр "Ліра", 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародної політики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С3 Міжнародні відносини С1 Економіка та міжнародні економічні відносини
Предметна спеціальність (Спеціалізація)	С1.02 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма	«Економічна дипломатія» «Міжнародні економічні відносини»
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Теорія міжнародних відносин**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**, спеціальності **С3 Міжнародні відносини та С1.02 Міжнародні економічні відносини** освітніх програм «Економічна дипломатія» та «**Міжнародні економічні відносини**».

Розробники:

Панов А. О., завідувач кафедри міжнародної політики, професор, доктор філософії

Панова А. О., доцент кафедри міжнародної політики, доктор філософії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **міжнародної політики**.

Схвалено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки: 1	
Загальна кількість годин – 90		
Кількість модулів – 1	Семестр: 2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи студента – 3		
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: Усний	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» є формування у студентів розуміння основних теоретичних підходів та концепцій, що пояснюють природу, структуру та динаміку міжнародних відносин. Курс спрямований на розвиток у студентів аналітичних навичок для оцінки міжнародних процесів і явищ, розуміння ролі силової та дипломатичної політики, економічної взаємодії, глобалізації, конфліктів і співпраці на міжнародній арені.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Теорія міжнародних відносин» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

ІК. здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин загалом та міжнародних економічних зокрема, а також у процесі навчання, що передбачає застосування новітніх теорій та методів при здійсненні комплексних світогосподарських зв'язків, досліджень, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Знання та розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності.

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

СК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні з політичними, юридичними, природничими науками.

СК10. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів (засобів) вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.

СК13. Здатність проводити оцінку та аналіз безпекової компоненти у міжнародних економічних відносинах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

OK12 Вступ до спеціальності МЕВ.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми, вивчення навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.	ПРН5
Ідентифіковувати та виокремлювати особливості функціонування суб'єктів міжнародних відносин та моделей їх економічного розвитку.	ПРН10
Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні з політичними, юридичними, природничими науками.	ПРН16
Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України.	ПРН17
Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.	ПРН20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин»:

Програмні результати навчання	Шифр
Застосовувати навички самоаналізу та самоконтролю під час вивчення теоретичних підходів до міжнародних відносин, ефективно комунікувати з представниками різних культурних і професійних середовищ на засадах толерантності, поваги до різноманітності та міжкультурного діалогу.	ПРН5
Аналізувати особливості діяльності основних суб'єктів міжнародних відносин (держав, міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, неурядових акторів) та пояснювати вплив різних моделей політичного й економічного розвитку на міжнародні процеси.	ПРН10
Характеризувати основні теоретичні концепції та сучасний стан досліджень міжнародних відносин , використовуючи міждисциплінарний підхід і поєднуючи знання з політичних, економічних, правових та інших суспільних наук.	ПРН16
Визначати причини, види та особливості міжнародних конфліктів , аналізувати механізми їх врегулювання та обґрунтовувати доцільність застосування політичних, дипломатичних, правових і економічних інструментів розв'язання міжнародних суперечностей.	ПРН17
Оцінювати вплив міжнародних політичних та економічних процесів на національні інтереси України , аргументувати необхідність їх захисту з урахуванням сучасних безпекових викликів і тенденцій розвитку міжнародних відносин.	ПРН20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: експрес опитування; поточне тестування; конспект на тему; анотація додатково вивченої літератури; оцінка індивідуального проєкту; підсумкова контрольне опитування.

Поточне тестування (модульний контроль).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:
підготовка есе та мультимедійних презентацій, тестування.

Форма модульного контролю: тести, три теоретичні питання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота												Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	30	100
5	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття у формі есе або мультимедійних презентацій	10	50
Тестування	1	20
Модульна контрольна робота	1	30
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

На модульну контрольну роботу виносяться 12 тестових завдань, кожне з яких оцінюється в півтора бали, та три теоретичні питання, кожне з яких оцінюється чотири бали. Загальна сума за модульну контрольну роботу – 30 балів. Тести стандартизовані (4 варіанти відповіді, з яких одна – правильна). Модульна контрольна робота проводиться у письмовому вигляді в аудиторії.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. Результати заліку оцінюються за 100-бальною шкалою, диференційованою шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалою ЄКТС. Залік складають здобувачі освіти, яких не влаштовує позитивна оцінка, виставлена викладачем за результатами модульних контролів, а також ті, хто отримав оцінку в межах від 35 до 59 балів. Якщо підсумкова модульна оцінка

становить не менше 60 балів, то за згодою здобувача вона може бути зарахована як підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни. З метою підвищення рейтингової оцінки здобувач вищої освіти, за бажанням, може скласти залік або залік із дисципліни під час сесії, результат якого визнається остаточним. До семестрового контролю з дисципліни у формі заліку здобувач освіти допускається у разі, коли його підсумкова модульна оцінка становить не менше 35 балів (за 100-бальною шкалою). Здобувач освіти не допускається до контролю, якщо його підсумкова модульна оцінка становить менше 35 балів або у випадку, коли в установлені графіком освітнього процесу терміни він не підтвердив опанування на мінімальному рівні очікуваних результатів 10 навчання, оцінювання яких, згідно із робочою програмою навчальної дисципліни, має відбутися впродовж семестру.

Якщо здобувач освіти не з'явився на залік у визначений час, то у відомості обліку успішності викладач записує його підсумкову модульну оцінку при умові, що вона не менша 60 балів, або «не з'явився», якщо ця оцінка становить менше 60 балів. Здобувачі освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59 балів або які за результатами модульних контролів не допущені до їх складання, не з'явилися на залік без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Максимальна оцінка складає 100 балів і виставляється за такими критеріями:

«відмінно» (90–100 балів, А). Студент володіє на високому рівні теоретичними знаннями з теорії міжнародних відносин; розуміє предмет, об'єкт, методи та функції науки про міжнародні відносини; знає основні етапи становлення та розвитку міжнародних відносин як наукової дисципліни; володіє знаннями щодо основних теоретичних підходів і шкіл міжнародних відносин (реалізм, лібералізм, конструктивізм та ін.); розуміє закономірності розвитку сучасної системи міжнародних відносин, роль держав, міжнародних організацій та інших акторів; здатний аналізувати міжнародно-по-

літичні процеси, застосовувати теоретичні концепції до пояснення сучасних міжнародних подій, аргументовано висловлювати власну позицію та робити обґрунтовані висновки.

«добре» (82–89 балів, В). Студент володіє теоретичними знаннями з теорії міжнародних відносин; розуміє предмет, об'єкт, методи та функції дисципліни; знає основні теоретичні підходи до вивчення міжнародних відносин, особливості розвитку сучасної міжнародної системи, роль основних суб'єктів міжнародних відносин; здатний аналізувати міжнародно-політичні процеси та застосовувати набуті знання до пояснення конкретних міжнародних подій. Однак при цьому допускає незначні неточності у формулюваннях, визначеннях або характеристиці окремих теоретичних положень.

«добре» (74–81 бал, С). Студент засвоїв основні теоретичні положення дисципліни «Теорія міжнародних відносин», знає базові поняття, основні теоретичні школи, суб'єктів міжнародних відносин та принципи функціонування міжнародної системи, однак допускає несуттєві помилки у формулюваннях, характеристиках, класифікаціях або під час аналізу міжнародних процесів.

«задовільно» (64–73 бали, D). Студент засвоїв основні теоретичні положення дисципліни, розуміє зміст базових понять та категорій теорії міжнародних відносин, однак допускає помилки у визначеннях, характеристиці основних теоретичних концепцій, суб'єктів міжнародних відносин та закономірностей розвитку міжнародної системи, що не дозволяє оцінити отримані знання оцінкою «добре».

«задовільно» (60–63 бали, E). Студент у загальному володіє програмним матеріалом, знає окремі поняття та положення теорії міжнародних відносин, однак допускає значні помилки у визначеннях, класифікаціях, характеристиці теоретичних шкіл, суб'єктів міжнародних відносин і принципів функціонування міжнародної системи.

«незадовільно з можливістю повторного складання» (35–59 балів, FX). Студент володіє лише фрагментарними знаннями з дис-

ципліни; не розуміє змісту основних понять і категорій теорії міжнародних відносин, не може охарактеризувати основні теоретичні підходи, суб'єктів міжнародних відносин та особливості сучасної міжнародної системи, що є недостатнім для отримання позитивної оцінки.

«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» (0–34 бали, F). Студент не засвоїв програмний матеріал, не володіє базовими поняттями дисципліни, не розуміє предмета та основних категорій теорії міжнародних відносин, не здатний відповісти на питання навчальної програми.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Предмет, суб'єкти, об'єкти та система «Теорії міжнародних відносин».

1. Міжнародні відносини як система взаємодії, професія та наука.
2. Предмет «Теорії міжнародних відносин».
3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах.
4. Суб'єкти міжнародних відносин.
5. Об'єкти і сфери міжнародних відносин.
6. Методи дослідження міжнародних відносин.
7. Система курсу «Теорія міжнародних відносин».

ТЕМА 2. Концепції у «Теорії міжнародних відносин».

1. Ліберальна концепція.
2. Концепція політичного реалізму.
3. Класова концепція.
4. Нові концепції у «Теорії міжнародних відносин».

ТЕМА 3. Держава як основний суб'єкт міжнародних відносин.

1. Поняття і ознаки держави.
2. Основні теорії походження держави.
3. Функції держави.
4. Форми державного правління.
5. Форми територіального устрою.
6. Форми державного режиму.

ТЕМА 4. Міжнародні організації як суб'єкт міжнародних відносин.

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій).
2. Поняття, цілі і види міжнародних організацій.
3. Співвідношення інститутів «міжнародна організація» і «міжнародний форум».
4. Міжнародні організації універсального характеру.
5. Міжнародні організації галузевого спрямування.
6. Міжнародні організації регіонального характеру.

ТЕМА 5. Організація Об'єднаних Націй.

1. Створення та місія ООН.
2. Структура ООН.
3. Функції та юрисдикція ООН.
4. Спеціалізовані організації ООН.
5. Екзистенціальні проблеми ООН.

ТЕМА 6. Міжнародні організації галузевого спрямування.

1. ОПЕК.
2. МАГАТЕ.
3. СОТ.
4. МОП.
5. ЄБРР.

ТЕМА 7. Міжнародні організації регіонального характеру.

1. БРІКС.
2. МЕРКОСУР.
3. АСЕАН.
4. СНД.

ТЕМА 8. Європейський союз.

1. Історія створення та місія ЄС.
2. Структура ЄС.
3. Завдання та функції ЄС.
4. Проблема ідентифікації ЄС: міжнародна регіональна організація чи конфедерація?

ТЕМА 9. Військові і безпекові організації.

1. НАТО.
2. ОДКБ.
3. ІНТЕРПОЛ.
4. ЄВРОПОЛ.
5. Взаємодія НАТО=ЄС.

ТЕМА 10. Неофіційні суб'єкти міжнародних відносин.

1. Неурядові організації як суб'єкти міжнародних відносин.
2. Корпорації, банки, мільярдери як суб'єкти міжнародних відносин.
3. Неформальні клуби як суб'єкти міжнародних відносин.
4. Монархічні кола як суб'єкти міжнародних відносин.

5. Зв'язок неофіційних суб'єктів міжнародних відносин з державами.

ТЕМА 11. Історичні системи у «Теорії міжнародних відносин».

1. Вестфальська система.
2. Віденська система.
3. Версальська система.
4. Потсдамська система.
5. Пострадянська система.

ТЕМА 12. Проблеми еволюції світового простору.

1. Глобалізм як концепція побудови єдиного світового простору.
2. Державництво як концепція співіснування у світовому просторі.
3. Однополярність VS багатополярність: який шлях обере людство?
4. Старі і нові лідери на світовій мапі.
5. Імперія як концепція людського буття.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
ТЕМА 1. Предмет, суб'єкти, об'єкти та система «Теорії міжнародних відносин».	6	2				4
ТЕМА 2. Концепції у «Теорії міжнародних відносин».	8	2	2			4
ТЕМА 3. Держава як основний суб'єкт міжнародних відносин.	8	2	2			4
ТЕМА 4. Міжнародні організації як суб'єкт міжнародних відносин.	8	2	2			4
ТЕМА 5. Організація Об'єднаних Націй.	8	2	2			4
ТЕМА 6. Міжнародні організації галузевого спрямування.	8	2	2			4
ТЕМА 7. Міжнародні організації регіонального характеру.	8	2	2			4
ТЕМА 8. Європейський союз.	8	2	2			4
ТЕМА 9. Військові і безпекові організації.	7	2	2			3
ТЕМА10. Неофіційні суб'єкти міжнародних відносин.	7	2	2			3
ТЕМА 11. Історичні системи у «Теорії міжнародних відносин».	6	2				4

Кількість годин						
Форма навчання: заочна						
Усього	у тому числі					
	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
10	2					
10	2					
10	2					8
10	2					8
6						6
10		2				8
10		2				8
8						8
8						8
8						8
8						8

ТЕМА 12. Проблеми еволюції світового простору.	6	2				4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом	90	24	20			46

8					8
90	8	4			78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Теорія міжнародних відносин: предмет дослідження, суб'єкти, об'єкти та структура системи.	2	1
2	Основні концепції теорії міжнародних відносин: порівняльний аналіз.	2	
3	Держава як ключовий суб'єкт міжнародних відносин: особливості та функції.	2	1
4	Міжнародні організації: правовий статус, функції та вплив на міжнародні відносини.	2	
5	Модель засідання «Міні ООН». Генеральна асамблея ООН.	2	1
6	Подкастинговий проєкт «ЄС у дії».	2	1
7	Дослідницький проєкт, орієнтований на громадськість. Дослідження функцій Європейського Союзу.	2	
8	Військові та безпекові організації: ситуаційний аналіз міжнародних конфліктів та механізмів їх врегулювання.	2	
9	Неофіційні суб'єкти міжнародних відносин: аналіз ролі та впливу.	2	
10	Проблеми еволюції світового порядку. Надзвичайний глобальний саміт «Future World Order 2032»	2	
Разом		20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Опрацювання предмета, суб'єктів, об'єктів та системи теорії міжнародних відносин.	4	
2	Дослідження основних концепцій теорії міжнародних відносин.	4	
3	Аналіз держави як основного суб'єкта міжнародних відносин.	4	8
4	Дослідження ролі міжнародних організацій у системі міжнародних відносин.	4	8
5	Аналіз структури, принципів діяльності та сучасної ролі Організації Об'єднаних Націй.	4	6
6	Дослідження діяльності міжнародних організацій галузевого спрямування.	4	8
7	Аналіз діяльності міжнародних організацій регіонального характеру.	4	8
8	Дослідження інституційної структури та основних напрямів діяльності Європейського Союзу.	4	8
9	Аналіз ролі військових і безпекових організацій у забезпеченні міжнародної безпеки.	4	8
10	Дослідження неофіційних суб'єктів міжнародних відносин та їх впливу на міжнародні процеси.	4	8
11	Аналіз історичних систем міжнародних відносин та закономірностей їх розвитку.	4	8
12	Дослідження проблем еволюції світового простору в умовах сучасних міжнародних відносин.	4	8
Разом		30	78

ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ТЕМА 1

Предмет, суб'єкти, об'єкти та система Теорії міжнародних відносин

Професор Ален Панов

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

План

1. Міжнародні відносини як система взаємодії, професія та наука.
2. Предмет Теорії міжнародних відносин.
3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах.
4. Суб'єкти міжнародних відносин.
5. Об'єкти і сфери міжнародних відносин.
6. Методи дослідження міжнародних відносин.
7. Система курсу Теорії міжнародних відносин.

1. Міжнародні відносини як система взаємодії, як професія та як наука

1. Міжнародні відносини як система взаємодії, як професія та як наука

Міжнародні відносини – **система взаємодії між державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами, що належать до юрисдикції окремих держав.**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

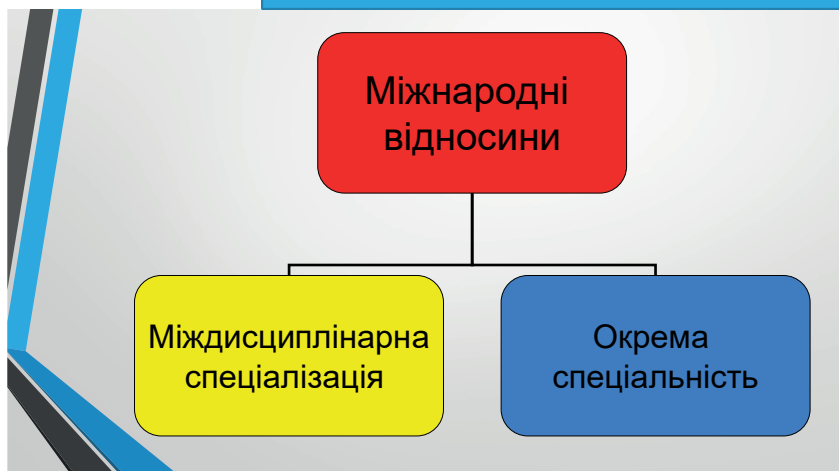
1. Міжнародні відносини як система взаємодії, як професія та як наука

Міжнародні відносини – **професія**, яку здобувають під час навчання у **вищих навчальних закладах та спеціалізованих установах післядипломної освіти**. Вона передбачає підготовку **спеціаліста**, який **здатний практично реалізовувати взаємодію** у міжнародному просторі на користь **суб'єктів міжнародних відносин**.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

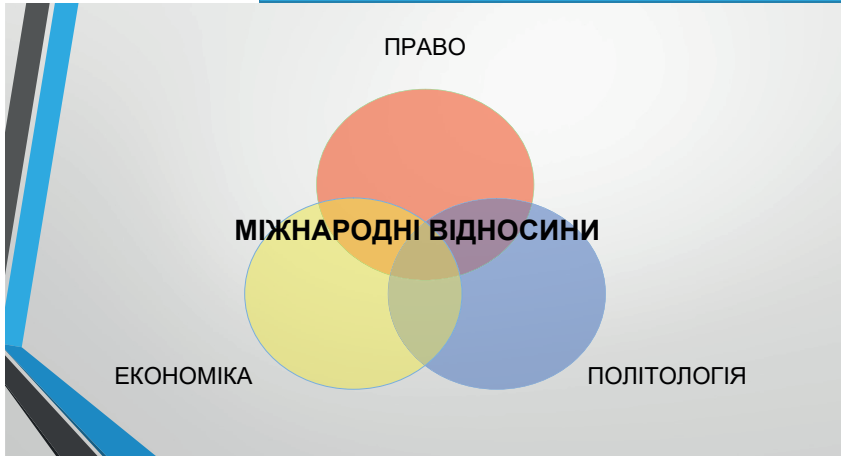
Проблеми ідентифікації професії

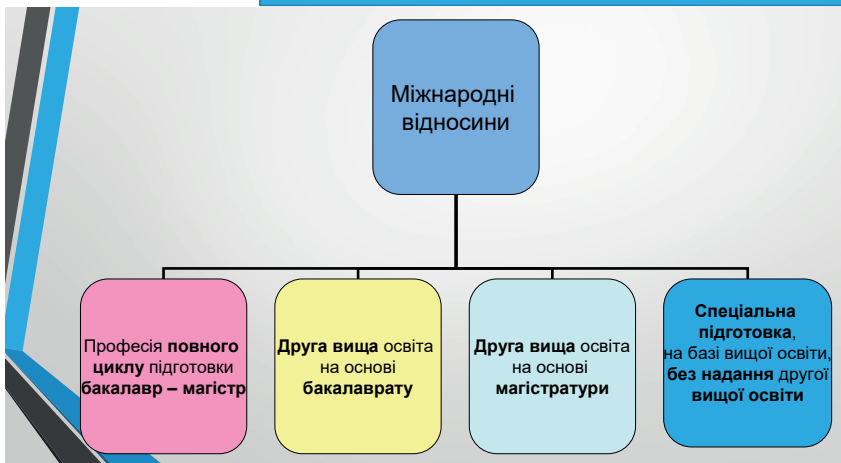
КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

СТАНДАРТИ UNESCO

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Основні концепції підготовки фахівця-міжнародника

1. Міжнародні відносини як система взаємодії, як професія та як наука

Міжнародні відносини – **галузь науки**, яка досліджує стан **взаємодії** у міжнародному середовищі поміж суб'єктами міжнародних відносин, **прогнозує напрямки** розвитку у майбутньому та **надає рекомендації** щодо їх удосконалення.

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

Теорія – **узагальнена система знань про предмет**.

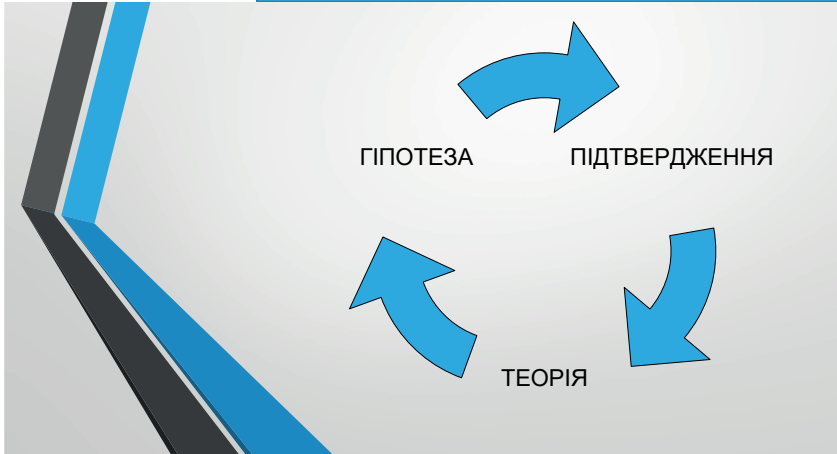
Теорія **синтезує окремі гіпотези, підтверджені** емпірично або логічно.

Теорія базується на **практиці**.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

Важлива властивість теорії –
здатність до **прогнозування**.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

Предмет –
сфера життя або природи, на яку
направлено діяльність суб'єкта.

У науці –
відповідна **сфера** дослідження.

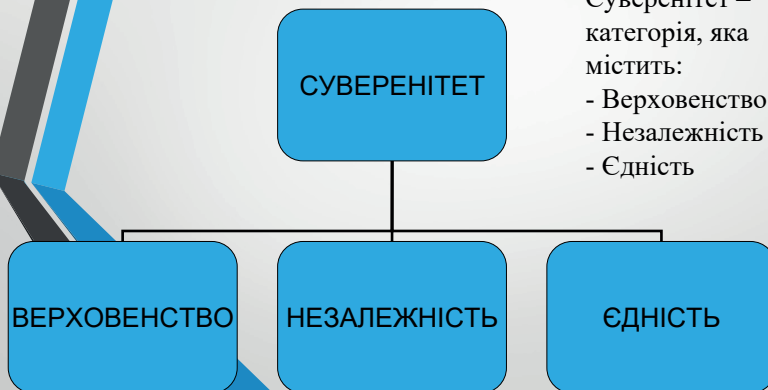

2. Предмет Теорії міжнародних відносин

1. Концепції міжнародних відносин.
2. Історичні епохи міжнародних відносин.
3. Суб'єкти міжнародних відносин.
4. Об'єкти і сфери міжнародних відносин.
5. Методи дослідження міжнародних відносин.
6. Система міжнародних відносин.

3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

Верховенство

1. Розповсюдження **владних повноважень на все** населення, органи, організації в межах держави.
2. Наявність **органів влади**.
3. Можливість **визнати незаконними** будь-які прояви **іншої** суспільної влади.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

Незалежність – можливість самостійно приймати рішення.

1. **Всередині** держави.
2. **У зовнішніх відносинах**, при непорушені суверенітету інших держав і норм міжнародного права.

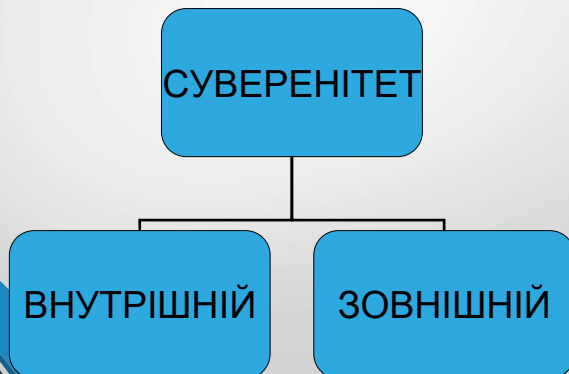
3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

Єдність – неподільність влади загалом та розподіл її за окремими функціями.

3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

ВИДИ (ПРОЯВИ) СУВЕРЕНІТЕТУ

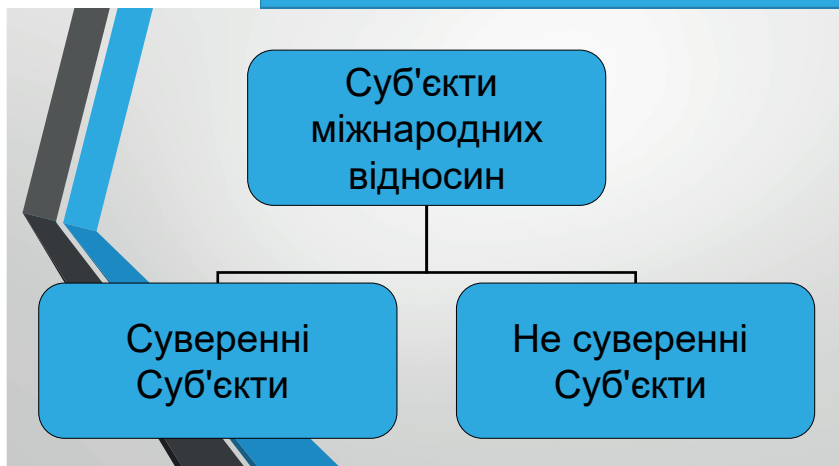

3. Проблема суверенітету в міжнародних відносинах

Юрисдикція – **виключне право** окремої суверенної держави **встановлювати правові норми**, здійснювати **контроль** за їх дотриманням у процесі їх реалізації та застосовувати **примус** до порушників таких норм.

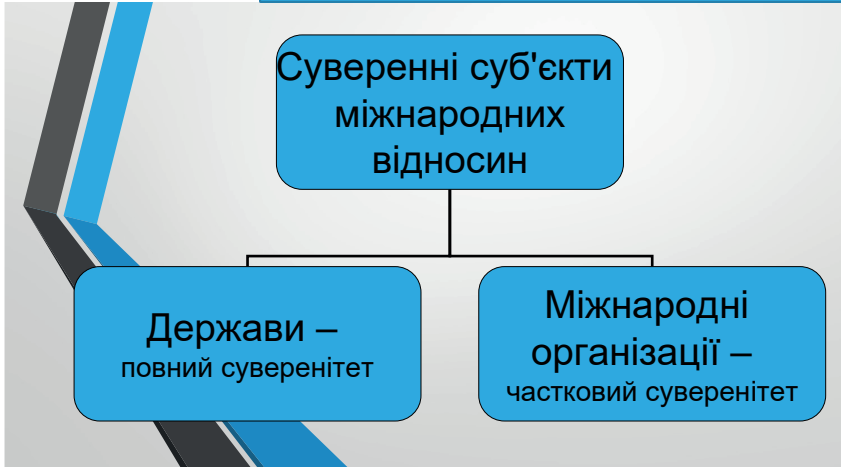

4. Суб'єкти міжнародних відносин

4. Суб'єкти міжнародних відносин

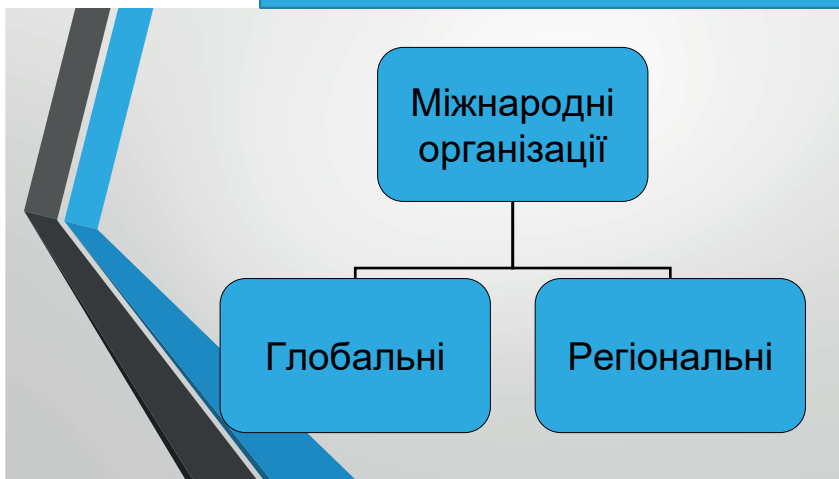

4. Суб'єкти міжнародних відносин

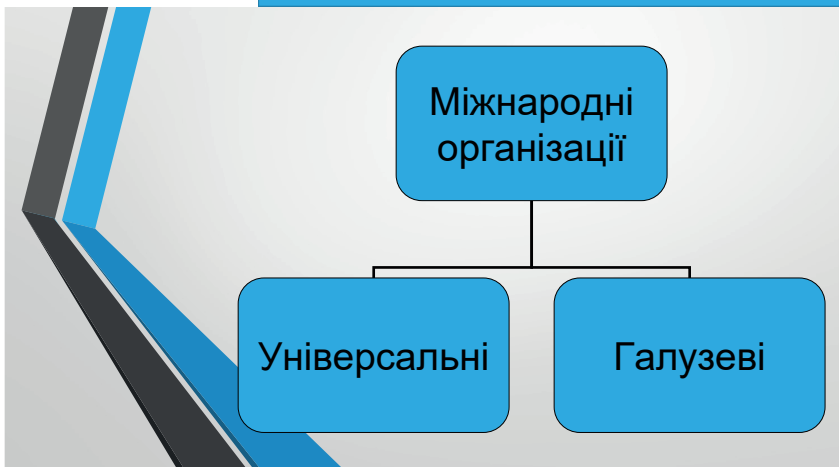

4. Суб'єкти міжнародних відносин

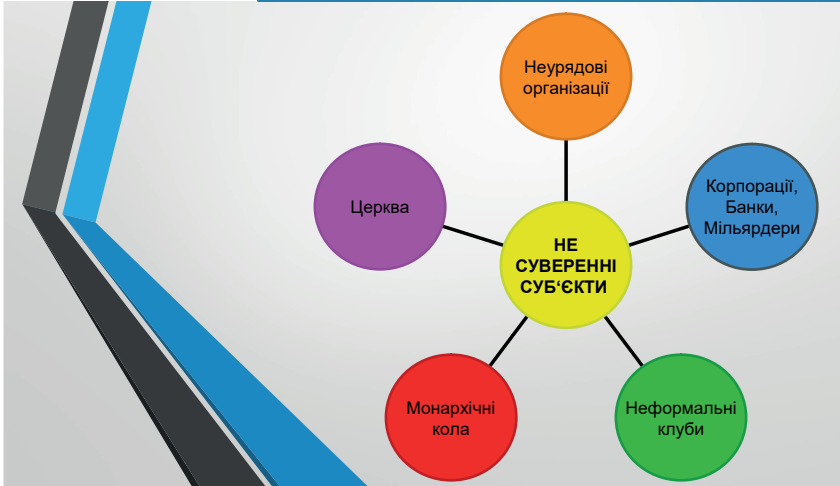
4. Суб'єкти міжнародних відносин

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Суб'єкти міжнародних відносин

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

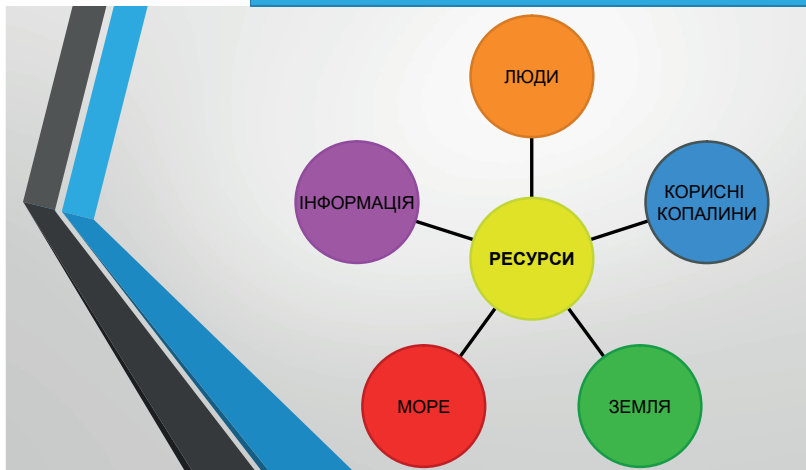
5. Об'єкти і сфери міжнародних відносин

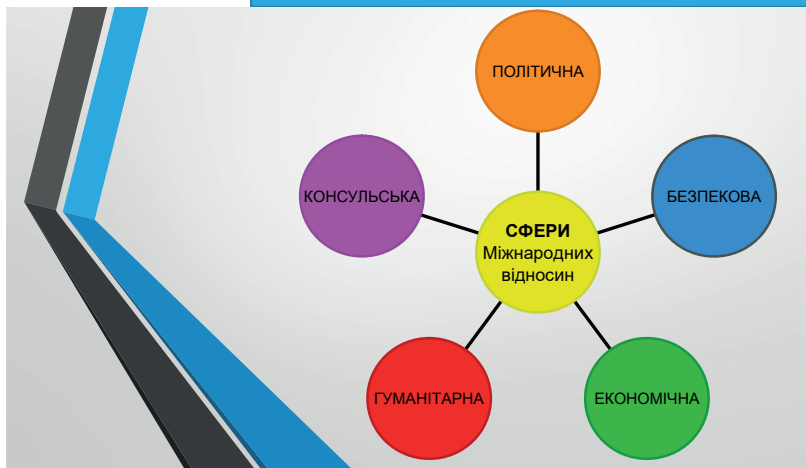
КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Об'єкти і сфери міжнародних відносин

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Об'єкти і сфери міжнародних відносин

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Метод – **набір способів і інструментів** дослідження предмету.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Аналіз (розчленування) – **поділ на складові та вивчення окремих частин об'єкта** дослідження.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Синтез (узагальнення) –
дослідження об'єкта в єдності і
взаємодії всіх його складових.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Індукція – на основі дослідження
окремих фактів робиться
узагальнення.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Дедукція – на основі знань про
загальне (закони, правила,
положення) **логічно** виводиться
конкретне.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Кількісний метод – спосіб
дослідження, що полягає у **зборі** та
аналізі цифрових даних.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Історичний метод – спосіб дослідження **виникнення та розвитку об'єктів**, їх хронологічної послідовності та **причинно-наслідкового зв'язку**.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Логічний метод – **відтворення розвитку об'єкту** через **теоретичний аналіз**, абстрагування, формулювання гіпотез.

6. Методи дослідження міжнародних відносин

Критичне мислення –
здатність до **об'єктивного**
аналізу, перевірки фактів,
піддавати сумніву аргументи
та власні висновки.

7. Система курсу Теорія міжнародних відносин

ЗМІСТ

- Тема 1. Предмет, суб'єкти, об'єкти та система Теорії міжнародних відносин.
- Тема 2. Концепції та історичні системи у Теорії міжнародних відносин.
- Тема 3. Держава як основний суб'єкт міжнародних відносин.
- Тема 4. Міжнародні організації як суб'єкт міжнародних відносин.
- Тема 5. ООН.
- Тема 6. Міжнародні організації галузевого спрямування.
- Тема 7. Міжнародні організації регіонального характеру.
- Тема 8. ЄС.
- Тема 9. Військові і безпекові організації.
- Тема 10. Неофіційні суб'єкти міжнародних відносин.
- Тема 11. Історичні системи міжнародних відносин.
- Тема 12. Проблеми еволюції світового простору.

7. Система курсу Теорія міжнародних відносин

ФОРМИ РОБОТИ

Лекції

Семінари

Практичні заняття

Робота у групах

Конференції

Спеціалізація по країні

Контрольні Залік

7. Система курсу Теорія міжнародних відносин

ОЦІНЮВАННЯ

Загальний бал = 100

Залік = 30

Семінари, практичні, конференції = 30

Модуль = 30

Активність, відвідування, бонуси = 10

Неявка на 3 лекціях = недопуск

ТЕМА 2

Концепції у Теорії міжнародних відносин

Професор Ален Панов

План

1. Концепція політичного реалізму.
2. Ліберальна концепція.
3. Класова концепція.
4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин.

Концепції міжнародних відносин

1. Концепція політичного реалізму

Міжнародні відносини базуються на **силі**, за допомогою якої один суб'єкт нав'язує волю іншому суб'єкту, досягаючи власних цілей.

1. Концепція політичного реалізму

Базові ідеї:

1. Людина – егоїстична істота і завжди буде прагнути до задоволення власних потреб, у тому числі за рахунок інших.

2. Держави, як і люди, неминуче прагнуть до задоволення власних інтересів, у тому числі за рахунок інших держав та за допомогою сили.

1. Концепція політичного реалізму

Головний аспект:

Лише держави є повноцінними суб'єктами міжнародних відносин.

Лише вони можуть оголошувати війну та укладати мир.

1. Концепція політичного реалізму

Основні положення:

1. **Держави є нерівноправними** – сильніші держави можуть нав'язувати волю слабшим.
2. Головний **стимул** міжнародних відносин – **національний інтерес**. Оскільки у всіх він різний, **відносини** носять **анархічний** характер.
3. Національний **інтерес досягається через силу**, мир носить тимчасовий характер, а ідеальні відносини будуються на балансі сил.
4. Головна **задача** держави – **забезпечення безпеки**, оскільки різні інтереси інших держав завжди вступають у конфлікт.
5. Головний **інструмент безпеки** – **сила**.
6. Такий стан речей є об'єктивним, змінити його **неможливо**.

1. Концепція політичного реалізму

Представники і хронологія

1. Ніколо Маккіавеллі (15–16 ст.)
2. Томас Гоббс (16–17 ст.)
3. Ганс Моргентау (поч. 20 ст.)
4. Раймон Арон (поч. 20 ст.)

Хронологічні рамки
виникнення і розвитку:
15–20 століття.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Ліберальна концепція

Міжнародні відносини базуються на домовленостях між суб'єктами, в основі яких лежать загальнолюдські цінності.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Ліберальна концепція

Базові ідеї:

1. Міжнародні відносини можуть бути **врегульовані правом.**
2. Інструментом впорядкування відносин є **міжнародні організації.**
3. **Роззброєння** є наріжним аспектом у побудові міжнародних відносин.

2.Ліберальна концепція

Головний аспект:
полягає у визначенні **суб'єктного**
складу як широкого і рівнозначного
спектра акторів.
Держава – не єдиний ексклюзивний
суб'єкт.
Міжнародні відносини – це
домовленість між різними колами
акторів, а не війна і мир.

2.Ліберальна концепція

2..Ліберальна концепція

Основні положення:

1. В міжнародних відносинах **відсутня верховна влада**, натомість діють міжнародні організації, де **домовляються**, а не диктують.
2. **Основою** міжнародних відносин є **постійне співробітництво**, а не постійно повторюваний стан війни і миру.
3. У міжнародних відносинах **переслідуються не приватні цілі** суб'єктів, а **загальнолюдські принципи** і правила.
4. **Відмова від війни** як засобу розв'язання конфліктів.
5. **Майбутнє** міжнародних відносин – **глобальне суспільство і уряд**.

2..Ліберальна концепція

Втілення, представники, хронологія:

1. Вудро Вільсон – Ліга Націй.
2. Пакт Бріана-Келлога – пакт про відмову від війни як знаряддя національної політики.
3. Доктрина Стімсона – відмова від будь-яких змін, досягнутих через силу.

Хронологічні рамки – 20 ст.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Класова концепція

Головний аспект:

Міжнародні відносини базуються на **постійній боротьбі класів буржуазії та трудящих, у кожного з яких діаметрально протилежні життєві цілі.**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Класова концепція

Базові ідеї:

1. Світом **управляють класи**, тому роль держави у міжнародних відносинах **вторинна**.
2. **Боротьба між класами неминуча**, оскільки буржуазія **експлуатує** пролетаріат для отримання надприбутків.
3. При **перемозі соціальної революції** потреба у державі **відпадає**, а міжнародні відносини стануть **міжлюдськими стосунками**, заснованими на **справедливості**.

3. Класова концепція

Головний аспект:

Суб'єктами міжнародних відносин є класи буржуазії та пролетарів, а держави виступають їхніми інструментами.

3. Класова концепція

Основні положення:

1. Роль **держави** у міжнародних відносинах **вторинна**, оскільки вона є інструментом у руках класів буржуазії і пролетарів.
2. **Буржуазія створила національні держави**, які, переслідуючи меркантильні **інтереси**, виступають **джерелом дестабілізації** міжнародних відносин, через війни, конфлікти, загарбання.
3. Головні міжнародні процеси – **революції, війни, конфлікти**.
4. **Цілі учасників** міжнародних відносин діаметрально **протилежні**: буржуазія прагне надприбутків через експлуатацію, а пролетаріат прагне світової революції, що встановить соціальну справедливість.
5. **Майбутнє** міжнародних відносин полягає у **зникненні держав** і встановленні міжлюдських стосунків, що базуються на справедливості.

3. Класова концепція

Представники і хронологія:

Карл Маркс (19 ст.)

Володимир Ульянов/Ленін (19-20 ст.)

Хронологічні рамки виникнення і розвитку – **19 – поч. 20 століття.**

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Нові (**НЕО**) концепції – **система поглядів, які виникли в результаті осмислення, розвитку, уточнення класичних концепцій міжнародних відносин: політичного реалізму, лібералізму та класової.**

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Неореалізм:

Основна ідея – диференціація міжнародних відносин та світової політики.

Міжнародні відносини – відносини між державами.

Світова політика – відносини недержавних суб'єктів.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Неореалізм:

Економічні відносини відокремлюються від політичних.

Рушійна сила міжнародних відносин – система стримувань поміж державами і союзами.

Представники: Кеннет Уолтц, Збігнєв Бжежинський.

Хронологія: 2 половина 20 століття.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Неокласичний реалізм:

Основна ідея – держави є головними суб'єктами міжнародних відносин, але їх **цілі**, поведінку на міжнародній арені **визначають внутрішньодержавні органи та окремі групи впливу і люди**, які також є **фактичними учасниками** міжнародної взаємодії.

Основоположник терміну – Гідеон Роуз, 1998.

Хронологія: кінець 20 ст.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Неолібералізм:

Основна ідея – через **інтенсифікацію** міжнародних відносин з **необмеженим суб'єктним складом**, центральною стає проблема міжнародної **безпеки**, яка досягається шляхом кооперації.

Найкращий **інструмент стабільності** – розповсюдження **ліберальної демократії**.

Право і сила має поступитися **моралі ліберальної демократії**, які формуються всесвітніми інституціями.

Представники: Роберт Кохейн, Джозефф Най.

Хронологія: кін. 20 – поч. 21ст.

4. Нові концепції у Теорії міжнародних відносин

Неомарксизм:

Основна ідея полягає у **інтернаціоналізації економіки** і її **домінуванні над окремими державами**.

Держави не здатні захищати власні інтереси і поступаються впливу міжнародних економічних гравців.

Держава є **вторинною**, але не щодо класів, а **щодо світових економічних центрів**.

Представники: Андре Франк, Самір Амін.

Хронологічні рамки: **кінець 20 століття**.

ТЕМА 3

Держава як основний суб'єкт міжнародних відносин

Професор Ален Панов

План

1. Поняття і ознаки держави.
2. Основні теорії походження держави.
3. Функції держави.
4. Форми державного правління.
5. Форми територіального устрою.
6. Форми державного режиму.

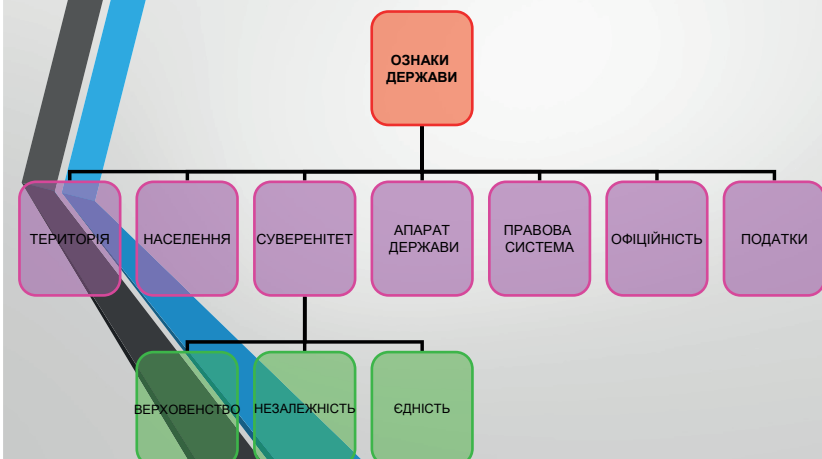

1. Поняття і ознаки держави

Держава – **особлива організація політичної влади**, що виникає у соціально неоднорідному суспільстві і використовується для **управління цим суспільством.**

1. Поняття і ознаки держави

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Поняття і ознаки держави

Ознаки держави:

1. Територія.
2. Населення (громадянство).
3. Суверенітет:
 - а) *верховенство*,
 - б) *незалежність*,
 - в) *єдність*,
4. Апарат держави.
5. Наявність правових норм.
6. Офіційність.
7. Податки.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Поняття і ознаки держави

Територія – частина земної кулі (сухопутна територія, водний простір, повітряний простір, надра, континентальний шельф, спеціальна територія), **обмежена кордоном**, на яку розповсюджується **суверенітет** держави і в рамках якої населення перетворюється в **громадян** держави.

1. Поняття і ознаки держави

Населення (громадянство) – сукупність фізичних осіб, які пов'язані з державою постійним правовим зв'язком, що виражається у взаємних правах і обов'язках.

1. Поняття і ознаки держави

Суверенітет визначається у:

- 1) **верховенстві** – розповсюдження **владних повноважень на все населення**, органи, організації в межах держави; наявність органів влади; можливість визнати незаконними будь-які прояви іншої суспільної влади;
- 2) **незалежності** – можливість **самостійно прийняти рішення всередині держави та у зовнішніх відносинах**, при не порушенні суверенітету інших держав та норм міжнародного права;
- 3) **єдності** – **неподільність влади загалом та розподіл її за окремими функціями.**

1. Поняття і ознаки держави

Державний апарат – система органів і посадових осіб, за допомогою яких виконуються функції держави.

1. Поняття і ознаки держави

Наявність правових норм – загальнообов'язкових правил поведінки, які встановлює держава і за допомогою сили забезпечує їх виконання.

1. Поняття і ознаки держави

Офіційність:
держава – це організація, яка
представляє суспільство, виступає
від його імені і в такій якості **визнана**
іншими державами.

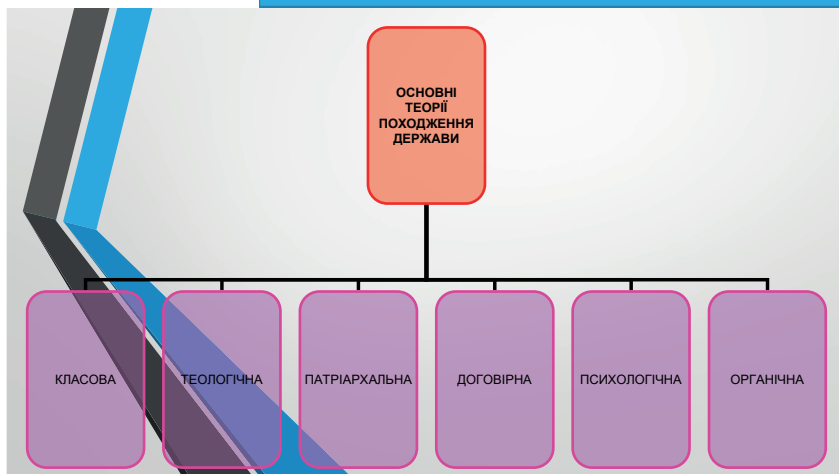

1. Поняття і ознаки держави

Податки –
наявність **системи**
загальнообов'язкових платежів, які є
частиною бюджету та
використовуються на суспільні і
державні потреби.

2. Основні теорії походження держави

2. Основні теорії походження держави

1. Класова.
2. Теологічна.
3. Патріархальна.
4. Договірна.
5. Психологічна.
6. Органічна.

2. Основні теорії походження держави

1. Класова теорія.

Основні представники: Карл Маркс, Фрідріх Енгельс, Володимир Ленін.

Хронологія: 19-20 ст.

Прихильники цієї теорії вважають, що **держави виникли** в результаті розпаду первісного суспільства, і пов'язують її виникнення з **розподілом суспільства на класи** з неоднаковими, нерідко **протилежними інтересами**. Незважаючи на відмінність в історії розвитку різних народів, в основі виникнення держави була класова боротьба.

2. Основні теорії походження держави

2. Теологічна теорія.

Основні представники: Фома Аквінський, Августин Блаженний.

Хронологія: 13 століття.

Представники цієї теорії обґрунтовують **виникнення держави волею Бога**. Виходячи з цього визнають державу вічною і непорушною. Висловлюють думку про те, що будь-які дії **керівництва держави є правильними**, оскільки вони **обґрунтовані волею Бога**, а основним **обов'язком підданих є підкорення владі правителя**. Непідкорення правителю, виражене підданими в будь-якій формі, є гріхом і тому завідомо приречене на невдачу.

2. Основні теорії походження держави

3. Патріархальна теорія.

Основні представники: Аристотель,
Роберт Фільмер.

Хронологія: 4 ст. до н.е., 16-17ст.

Полягає в тому, що **основою держави є сім'я**; вона є результатом історичного розвитку і зростання останньої. **Влада монарха визнається абсолютною**, оскільки вона є **продовженням батьківської влади**. Роберт Фільмер доводив, що держава виростає з сім'ї; **влада короля не підпорядкована ніяким людським законам, оскільки бере свій початок безпосередньо від Адама, який, в свою чергу, отримав її від Бога.**

2. Основні теорії походження держави

4. Договірна теорія.

Представники: Гюго Гроцій, Томас Гоббс, Бенедикт
Спіноза, Жан-Жак Руссо.

Хронологія: 16-18 ст.

Представники цього напрямку пояснюють **виникнення держави об'єднанням людей на основі добровільної згоди** про те, що **одні з них будуть управляти, а інші виконувати рішення перших**. **Правителі взамін за отриману владу, беруть на себе зобов'язання зберегти порядок в суспільстві, забезпечувати нормальні умови для існування та охороняти власність його членів.**

2. Основні теорії походження держави

5. Психологічна теорія.

Представники : Лев Петражицький, Габріель Тард.
Хронологія: 19-20 ст.

Виникнення держави пояснюється **інстинктом підкорення**, який властивий людській психіці.

Народ є інертною масою, а тому не здатен самостійно приймати рішення і потребує постійного керівництва. Будь-яка **особа відчуває потребу в підкоренні сильній особистості**, яка здатна приймати рішення і управляти.

2. Основні теорії походження держави

6. Органічна теорія.

Основний представник – Герберт Спенсер.
Хронологія: 19-20 ст.

Проводив **аналогію** між **державою** і живим **організмом**. Вважав, що подібно молекулам, які об'єднують в молекулярні решітки окремі елементи, люди об'єднуються в державу. Як і живий організм держава народжується, розмножується, старіє.

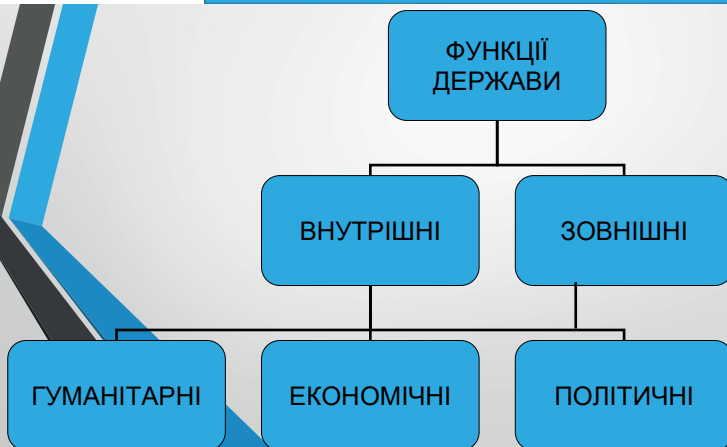

3. Функції держави

Функції держави – **основні напрямки діяльності держави**, в яких проявляється її соціальне призначення. Функції відображають сутність держави та роль, яку вона відіграє у вирішенні основних питань суспільного життя.

3. Функції держави

3. Функції держави

Усі напрямки діяльності держави, залежно від **територіальної спрямованості**, поділяються на **внутрішні і зовнішні**.

Крім цього, залежно від **сфер**, в яких держава здійснює свою діяльність їх можна розділити на **гуманітарні, економічні, політичні** функції.

Останні, в свою чергу, поділяються на більш вузькі галузеві функції.

3. Функції держави

Внутрішні функції – основні напрямки діяльності держави в управлінні внутрішнього життя суспільства:

- 1) **гуманітарні** – захист прав людини, створення сприятливої екологічної обстановки, медицина, наука, освіта, культура, мистецтво;
- 2) **економічні** – розвиток виробництва, забезпечення позитивних показників економіки, регулювання питань власності;
- 3) **політичні** – захист державного ладу, визначення норм поведінки, визначення кола правопорушень та застосування державного примусу до осіб, що їх вчинили.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Функції держави

Зовнішні функції – основні напрямки діяльності держави на міжнародному рівні:

- 1) **гуманітарні** – міжнародний захист прав людини, надання допомоги державам, що її потребують;
- 2) **економічні** – міжнародний розподіл праці, міжнародне регулювання зовнішньо-торгівельних операцій;
- 3) **політичні** – захист держави від зовнішньої агресії, боротьба з міжнародною злочинністю.

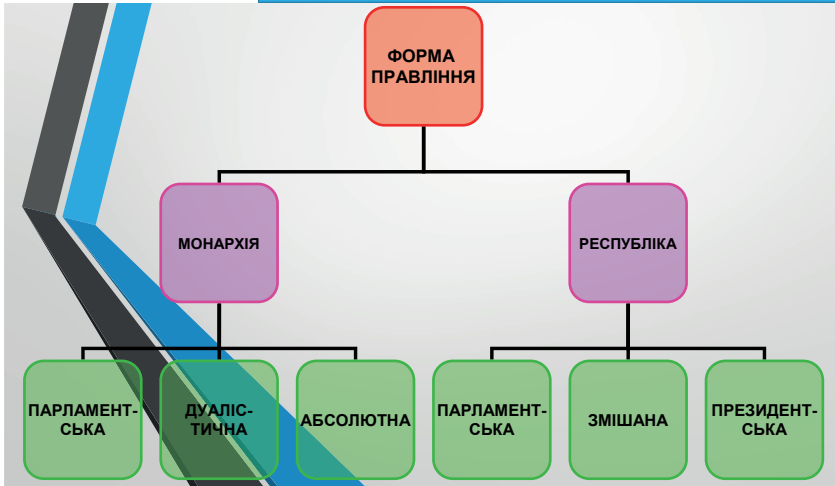
КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Форми державного правління

Форма державного правління – організація вищих органів державної влади: порядок утворення, структура, розподіл компетенції.

4. Форми державного правління

4. Форми державного правління

Монархія - форма правління, при якій державна влада сконцентрована в руках, як правило, одноосібного глави держави, строк повноважень якого не визначений. Влада монарха найчастіше передається шляхом спадкування. Відсутня юридична відповідальність монарха за свої дії.

Монархії бувають **конституційними (обмеженими)** і **необмеженими**.

Конституційні монархії, в свою чергу, поділяються на **парламентські і дуалістичні**.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Форми державного правління

Республіка – форма державного правління, при якій всі вищі органи держави обираються населенням або формуються загальнонаціональним представницьким органом.

Президентська республіка базується на основі пріоритету влади всенародно обраного глави держави. Уряд формується главою держави і не несе повної відповідальності перед парламентом держави. В президентських державах, як правило, глава держави одночасно є главою виконавчої влади (напр., Мексика).

Парламентська республіка базується на сильній позиції законодавчої влади в формуванні державної політики. Уряд формується парламентом переважно зі складу депутатського корпусу. Президент виконує в основному представницькі функції (напр., Угорщина).

Змішана республіка базується на комбінації двох вищезазначених форм. У змішаній формі присутні ознаки як президентської, так і парламентської форм правління. Парламент спільно з президентом формує уряд і здійснюють контроль за ним (напр., Фінляндія).

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

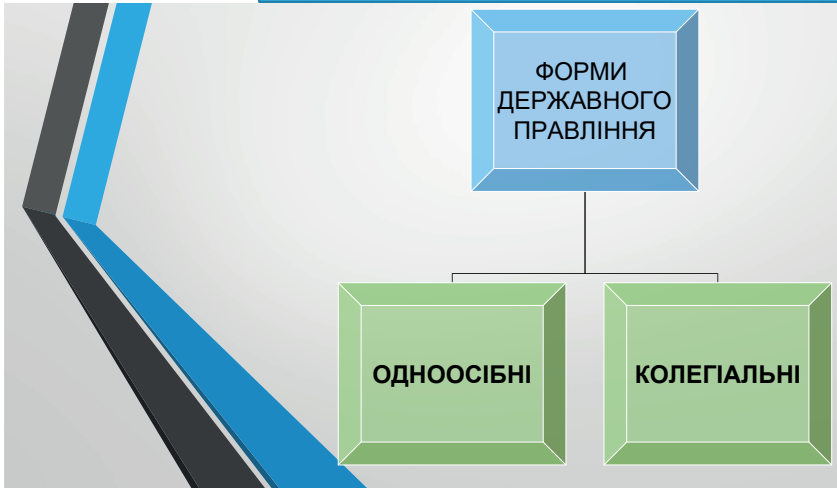
4. Форми державного правління

Загалом суть розмежування форм державного правління полягає у:
ступені впливу на формування виконавчої влади та реальній участі в управлінні державою.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Форми державного правління

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Форми державного правління

У **одноосібній** формі серед елементів державного механізму домінує глава держави, натомість у **колегіальній** – уряд, утворюваний вищим представницьким органом, парламентом.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Форми територіального устрою

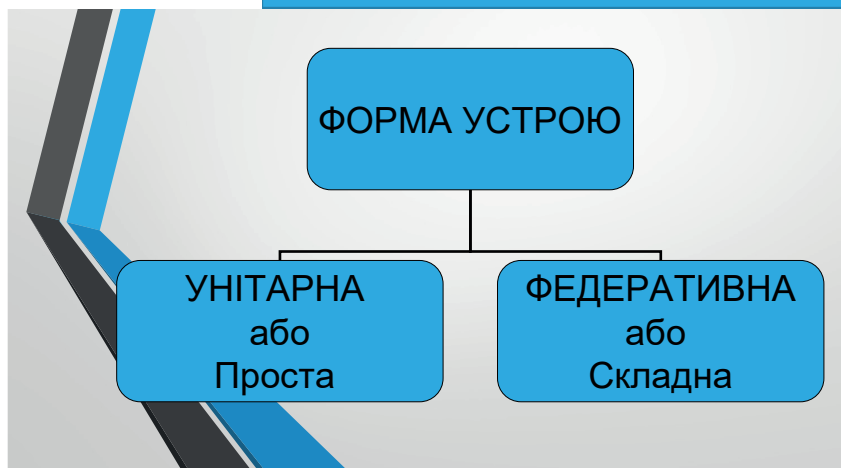
Форма територіального устрою - організація територіально-адміністративного поділу держави, яка виражає взаємовідносини між державою в цілому і її складовими частинами, між центральними та місцевими органами влади.

Суть полягає у наявності або відсутності ознак державності (суверенітету) у територіальних одиниць.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Форми територіального устрою

5. Форми територіального устрою

Унітарна (проста) – форма устрою, при якій жодна адміністративно-територіальна одиниця немає ознак державності (напр., Угорщина), або більшість адміністративно-територіальних одиниць не мають ознак державності (напр., Італія). Види територіальних одиниць: департамент, мед'є, область, воєводство, провінція.

Федеративна (складна) – держава, в якій її територіальні складові мають ознаки державності: свого главу, уряд, конституцію, парламент, поліцію, при збереженні цілісності держави (напр., США). Види суб'єктів федерації: штати, землі, республіки тощо.

5. Форми територіального устрою

Конфедерація (союз) – як особливий вид форми устрою являє собою союз держав, які об'єдналися для досягнення спільної мети. При цьому суверенітет держав повністю зберігається, а окремі повноваження передаються конфедеративним органам влади. В наш час прикладів конфедерації немає, хоча деякими її рисами наділений Європейський Союз.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Форми територіального устрою

Слід зауважити, що такий поділ держав на сьогодні вже **не є достатньо ефективним**, оскільки не відображає суті територіальної організації влади.

В цьому контексті визначення держави як федеративної або унітарної не завжди є на часі.

Так, скажімо статус італійського регіону та німецької федеральної землі мало чим відрізняється по суті, однак першу країну традиційно відносять до унітарних, а другу – до федеративних

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Форми територіального устрою

З огляду на «не модність» визначення унітаризму-федералізму в більшості країн Європи, в сучасності більш правильно визначати форму устрою за балансом можливостей, повноважень, відповідальності держави в цілому та її складових. З цієї точки зору актуальним видається визначати держави як **централізовані і децентралізовані**.

5. Форми територіального устрою

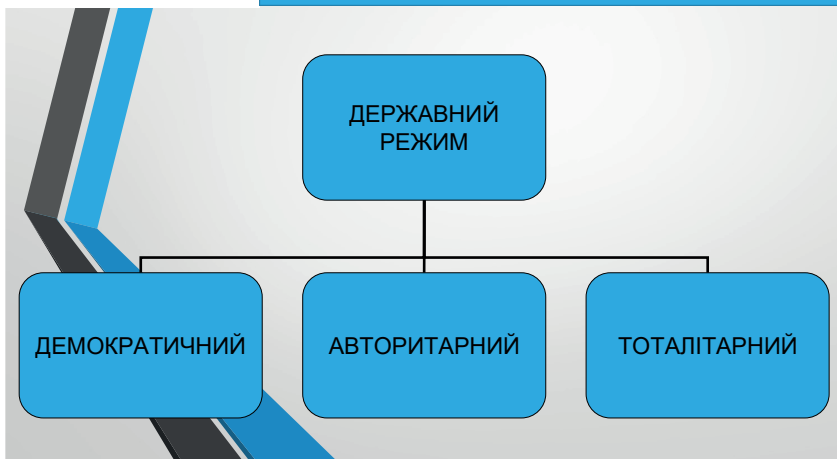

6. Форми державного режиму

Державний режим -
спосіб здійснення
державної влади.

6. Форми державного режиму

6. Форми державного режиму

Демократичний – спосіб, при якому єдиним джерелом державної влади є народ, який її здійснює безпосередньо або через обрані органи, центральне положення займають закони, дотримуються права людини, захищена власність у всіх її формах.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

6. Форми державного режиму

Авторитарний – спосіб, при якому державна влада не має безпосереднього мандату народу, хоч і визначається законом. Реально владні повноваження здійснюють представники домінуючого політичного угруповання; мають місце порушення прав людини; виконавча влада є найважливішою у здійсненні державних функцій, і її компетенція фактично не обмежена (напр., Китай).

Тоталітарний – спосіб, при якому народ повністю усунуто від формування державної влади. Суспільство є об'єктом тотального контролю з боку держави, при відсутності незалежного правосуддя і ігноруванні прав людини (напр., Німеччина 1933–45 рр.).

ТЕМА 4

Міжнародні організації як суб'єкт міжнародних відносин

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

План

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій).
2. Поняття, цілі і види міжнародних організацій.
3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум».
4. Міжнародні організації універсального характеру.
5. Міжнародні організації галузевого спрямування.
6. Міжнародні організації регіонального характеру.

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій)

Вестфальська система — це модель міжнародних відносин, заснована на принципах державного суверенітету та юридичної рівності держав, що сформувалася у 1648 році після закінчення Тридцятилітньої війни. Вона замінила середньовічну ієрархію на систему незалежних національних держав, які самостійно керують внутрішніми справами та зовнішньою політикою.

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій)

Бурхливий розвиток промисловості, транспорту та зв'язку зумовив створення низки міжнародних об'єднань:

- Комісія з Ельби (1821 р.)
- Дунайська комісія (1856 р.)
- Всесвітній поштовий союз (1874 р.)
- Міжнародний телеграфний союз (1865 р.)
- Міжнародний союз охорони промислової власності (1883 р.)

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій)

До перших найбільших міжнародних адміністративних союзів відносять:

Міжнародний союз для вимірювання землі (1864 р.)

Міжнародний комітет мір і ваг (1875 р.)

Міжнародний союз охорони промислової власності
(1883 р.)

Міжнародний союз захисту літературної та
художньої власності (1886 р.)

Міжнародний союз боротьби з рабством (1890 р.)

Міжнародний союз митних тарифів (1890 р.)

Міжнародний союз залізничних товарних
перевезень (1890 р.)

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій)

Відтоді й до нашого часу можна виокремити такі основні етапи розвитку системи:

I етап (середина XIX ст. — середина 40-х років XX ст.) — становлення системи міжнародних організацій.

II етап (середина 40-х років — кінець 50-х років XX ст.) — формування системи Об'єднаних Націй;

III етап (кінець 50-х років — кінець 80-х років) — активізація процесу утворення й поширення міжнародних регіональних організацій;

IV етап (із початку 90-х років) — відновлення єдиної системи міжнародних економічних відносин внаслідок розпаду світової соціалістичної системи.

1. Історія виникнення та еволюція міжнародних форумів (організацій)

Статути адміністративних союзів обумовлювали обмежену сферу їх компетенції.

Їх завданням було розв'язання особливих проблем. І хоча міжнародні адміністративні союзи не носили політичного характеру, саме вони слугували прообразом постійно діючих міжнародних організацій у тому вигляді, в якому вони існують сьогодні.

2. Поняття, цілі і види міжнародних організацій

У світі налічується понад **2,5 тисячі міжнародних організацій**.

Їх точна кількість постійно змінюється через створення нових, об'єднання або ліквідацію старих, і єдиного вичерпного «офіційного» реєстру не існує.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Поняття, цілі і види міжнародних організацій

Три основні риси, що вирізняють міжнародні організації:

- 1) політична воля до співпраці, зафіксована в установчих документах;
- 2) наявність постійного апарату, що забезпечує послідовність у розвитку організації;
- 3) автономність компетенцій та ухвал.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Поняття, цілі і види міжнародних організацій

Міжнародна організація — це стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, який утворюється щонайменше трьома учасниками міжнародних відносин, що мають спільні цілі, для досягнення яких створюють постійні органи, та діють у межах визначених норм та принципів (статут, процедура, членство).

2.Поняття, цілі і види міжнародних організацій

Сучасні міждержавні (міжурядові) організації виконують кілька функцій; серед них:

- ✓нормативно-регулюючі;
- ✓контрольні;
- ✓оперативні;
- ✓інформаційні;
- ✓організаційні.

2.Поняття, цілі і види міжнародних організацій

Правовою основою функціонування міжнародних організацій є:

- статут або установчий договір;
- затверджений регламент або правила процедури;
- погоджені норми щодо імунітету та статусу персоналу;
- угоди з урядом країни перебування штаб-квартири.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Міжнародні форуми та організації

— це платформи для діалогу та інституції, що об'єднують держави для вирішення глобальних проблем, розвитку співпраці, економічного зростання та безпеки.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Основні риси міжнародних організацій:

- постійність діяльності;
- наявність статуту;
- чітка структура управління;
- здатність приймати рішення (іноді обов'язкові).

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Міжнародний форум — це форма багатостороннього спілкування, обговорення та координації позицій між державами або іншими учасниками, яка не обов'язково має формалізовану структуру чи міжнародну правосуб'єктність.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Основні риси міжнародного форуму:

- відсутність жорсткої структури
- дискусійний характер
- рекомендаційні рішення
- гнучкість і неформальність

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

***Міжнародні організації та форуми
мають такі спільні характеристики:***

- спрямовані на міжнародне співробітництво;
- об'єднують представників різних держав;
- розглядають глобальні проблеми;
- сприяють дипломатії.

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Міжнародні форуми часто:

- доповнюють діяльність міжнародних організацій;
- слугують майданчиком для підготовки рішень;
- впливають на політику організацій.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Співвідношення інститутів «міжнародні організація» і «міжнародний форум»

Міжнародні організації та форуми є різними, але взаємодоповнюючими формами міжнародної взаємодії:

- організації — це **офіційні інституції з реальними повноваженнями**;
- форуми — це **платформи для обговорення та формування ідей**.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

За складом учасників

1) Універсальні (глобальні)

Відкриті для більшості держав світу
Приклад: Організація Об'єднаних Націй

2) Регіональні

Об'єднують держави певного регіону
Приклади:

- Європейський Союз
- Африканський Союз

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

За характером повноважень

Міжурядові (МУО) - засновниками і членами яких виступають держави;

- ✓ Створені державами на основі договорів
- ✓ Рішення приймають представники урядів

Приклад: НАТО

Недержавні (неурядові, НУО) - що об'єднують фізичних або юридичних осіб, діяльність яких здійснюється поза межами офіційної зовнішньої політики держав.

- ✓ Створені приватними особами або організаціями

Приклад: Міжнародний комітет Червоного Хреста

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

За сферою діяльності

Загальної компетенції

Охоплюють широкий спектр питань

Приклад: ООН

Спеціалізовані

Працюють у конкретній сфері:

- економіка — Світова організація торгівлі
- охорона здоров'я — Всесвітня організація охорони здоров'я
- культура — ЮНЕСКО

4. Міжнародні організації універсального характеру

За порядком вступу

1) Відкриті

Будь-яка держава може приєднатися (за умовами)

2) Закриті

Вступ лише за згодою членів або за певними критеріями
Приклад: Європейський Союз

4. Міжнародні організації універсального характеру

За юридичною природою

1) Наднаціональні

Мають право приймати обов'язкові рішення для держав-членів
Приклад: Європейський Союз

2) Координаційні (міждержавні)

Рішення носять рекомендаційний характер
Приклад: ООН

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

За цілями діяльності

1. Політичні (Рада Європи)
2. Економічні (Міжнародний валютний фонд)
3. Військові (НАТО)
4. Гуманітарні (Червоний Хрест)

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

Міжнародні організації універсального характеру — це організації, які:

- відкриті для всіх держав світу;
- мають глобальне членство;
- вирішують загальнолюдські проблеми;
- діють у різних сферах міжнародного життя.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

Основні ознаки універсальних організацій

1. **Глобальність діяльності:** їх рішення впливають на весь світ.
2. **Відкритість членства:** будь-яка держава може приєднатися.
3. **Універсальна компетенція:** охоплюють політичні, економічні, соціальні питання.
4. **Наявність установчого акта:** статут або міжнародний договір.
5. **Постійні органи:** асамблеї, ради, секретаріати.
6. **Міжнародна правосуб'єктність:** можуть укладати договори, виступати стороною у відносинах.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Міжнародні організації універсального характеру

Функції універсальних міжнародних організацій

1. **Політична**
підтримання миру
запобігання конфліктам
2. **Економічна**
регулювання міжнародної економіки
розвиток торгівлі
3. **Соціальна**
боротьба з бідністю
розвиток освіти і медицини
4. **Правова**
розробка норм міжнародного права
5. **Координаційна**
узгодження дій держав

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Міжнародні організації галузевого спрямування — це об'єднання держав або інших суб'єктів міжнародного права, які створені для співробітництва в **конкретній сфері діяльності** (економічній, соціальній, культурній, технічній тощо).

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Ознаки галузевих міжнародних організацій

- 1. Спеціалізація**
(наприклад, тільки медицина або тільки торгівля)
- 2. Міждержавний характер**
учасниками є держави
- 3. Наявність установчого акту**
(конвенція, статут)
- 4. Постійні органи управління**
(асамблея, секретаріат)
- 5. Міжнародна правосуб'єктність**
можуть укладати угоди

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Економічні

- Міжнародний валютний фонд
- Світовий банк
- Світова організація торгівлі

Функції:

- стабілізація економіки
- кредитування
- регулювання торгівлі

Медичні

- Всесвітня організація охорони здоров'я

Завдання:

- боротьба з епідеміями
- стандарти лікування
- вакцинація

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Освітні та культурні ЮНЕСКО

Функції:

- розвиток освіти
- охорона культурної спадщини
- наукове співробітництво

Соціально-трудоі

Міжнародна організація праці

Функції:

- захист прав працівників
- стандарти умов праці

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Транспорт і зв'язок

Міжнародна організація цивільної авіації

Всесвітній поштовий союз

Функції:

- уніфікація правил перевезень
- безпека транспорту
- розвиток комунікацій

За масштабом діяльності

- Глобальні (ВООЗ, МВФ)
- Регіональні (наприклад, структури ЄС)

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Міжнародні організації галузевого спрямування

Галузеві міжнародні організації:

- ✓ забезпечують стабільність світової економіки;
- ✓ сприяють розвитку науки і культури;
- ✓ допомагають у боротьбі з глобальними загрозами;
- ✓ створюють єдині міжнародні стандарти.

6. Міжнародні організації регіонального характеру

Міжнародні організації регіонального характеру — це об'єднання держав певного географічного регіону, створені для співпраці в політичній, економічній, безпековій, культурній чи інших сферах.

6. Міжнародні організації регіонального характеру

Регіональні організації діють на основі:

- 1) міжнародних договорів (установчих актів);
- 2) принципів міжнародного права;
- 3) положень Статуту Організації Об'єднаних Націй.

6. Міжнародні організації регіонального характеру

Регіональні організації виконують такі функції:

Політична

- .підтримання миру та стабільності
- .запобігання конфліктам

Економічна

- .створення спільних ринків
- .розвиток торгівлі

Безпекова

- .військове співробітництво
- .колективна оборона

Соціально-культурна

- .розвиток освіти, науки, культури

6. Міжнародні організації регіонального характеру

- ✓ Регіональні організації є важливим елементом міжнародної системи;
- ✓ Вони сприяють інтеграції та стабільності;
- ✓ Їх роль зростає в умовах глобалізації.

ТЕМА 5

Організація Об'єднаних Націй

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

План

1. Створення та місія ООН.
2. Структура ООН.
3. Функції та юрисдикція ООН.
4. Спеціалізовані організації ООН.
5. Екзистенціальні проблеми ООН.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Створення та місія ООН

Ліга Націй (1919–1946) стала першою глобальною спробою створити систему колективної безпеки для запобігання війнам, заклавши організаційні та правові основи для ООН. Попри неспроможність зупинити Другу світову війну, вона передала спадок у вигляді принципів міжнародного співробітництва, структури (Рада, Асамблея) та досвіду функціонування міжнародних інституцій.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Створення та місія ООН

Організація Об'єднаних Націй (ООН)

була офіційно створена 24 жовтня 1945 року після ратифікації Статуту більшістю держав-засновників, включаючи п'ять постійних членів Ради Безпеки. Метою її створення було запобігання новим світовим війнам, підтримка міжнародного миру та безпеки після Другої світової війни, замінивши неефективну Лігу Націй.

1. Створення та місія ООН

Ключові етапи створення ООН:

1. Термін «Об'єднані Нації» вперше введений президентом США Ф. Рузвельтом і офіційно зафіксований у Декларації 1 січня 1942 року, коли 26 держав зобов'язалися боротися проти країн «Осі».
2. Конференція в Думбартон-Оуксі (1944): представники США, СРСР, Великої Британії та Китаю розробили основні положення та структуру майбутньої організації.
3. Сан-Франциська конференція (квітень-червень 1945): 50 країн (у т.ч. Україна) підписали Статут ООН 26 червня 1945 року.
4. Набуття чинності (24 жовтня 1945): дата вважається днем народження ООН. Перша Генеральна Асамблея відбулася в січні 1946 року в Лондоні.

1. Створення та місія ООН

Хто виказує занепокоєння але нічого не робить?

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Створення та місія ООН

Розклад ООН

- 09:00** — Кава, круасани, обговорення погоди.
10:00 — Глибока занепокоєність ситуацією в світі (кава-брейк).
12:00 — Висловлення суворої стурбованості (обід).
14:00 — Підготовка резолюції про "крайню занепокоєність".
15:00 — Голосування... і відкладання питання до наступного століття.
17:00 — Завершення робочого дня. Ми зробили цей світ кращим!

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Створення та місія ООН

Організація Об'єднаних Націй (ООН) є міжурядовою організацією, яка прагне підтримувати міжнародний мир і безпеку, розвивати дружні відносини між державами, досягати міжнародної співпраці й бути центром для узгодження дій держав.

1. Створення та місія ООН

Організація Об'єднаних Націй

Створення: 24 жовтня 1945 року

Члени: 193 країни члени-держави, 2 спостерігачі

Правовий статус: міжнародна міжурядова
організація

Штаб квартира: Нью-Йорк

Офіційні мови: англійська, французька, російська,
арабська, іспанська, китайська

1. Створення та місія ООН

Миротворчі місії («блакитні шоломи»): розділення
конфліктуючих сторін, забезпечення припинення
вогню та захист цивільного населення.

**Моніторингові місії (наприклад, з прав
людини):** спостереження за дотриманням
міжнародного права, фіксація порушень, підготовка
звітів.

Гуманітарні місії: доставка допомоги, організація
таборів для біженців та надання медичної підтримки.

Місії з установлення фактів: розслідування
випадків порушення прав людини та військових
злочинів.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Генеральна асамблея ООН має широкі повноваження. Відповідно до Статуту вона може обговорювати будь-які питання або справи, у тому числі стосовно повноважень і функцій будь-якого з органів ООН, і, за винятком ст. 12, давати рекомендації членам ООН і (або) Раді Безпеки ООН із будь-яких таких питань і справ.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Генеральна Асамблея проводить щорічні регулярні сесії, що відкриваються в третій вівторок вересня, а також спеціальні (скликаються з будь-якого питання, якщо вимоги надходять від Ради Безпеки) і надзвичайні, що скликаються протягом 24 годин із моменту одержання Генеральним Секретарем вимоги від Ради Безпеки і підтриманого голосами будь-яких членів Ради у випадках:

- якщо існує загроза миру;
- відбулося порушення миру або акт агресії і члени Ради Безпеки не прийшли до рішення питання.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Рада Безпеки ООН - головний постійно існуючий політичний орган ООН, на який, відповідно до Статуту ООН, покладена головна відповідальність за підтримку міжнародного миру і безпеки. Рада наділена широкими повноваженнями в справі мирного врегулювання міжнародних суперечок, недопущення військових сутичок між державами, припинення актів агресії й інших порушень миру і відновлення міжнародного миру.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Економічна і Соціальна Рада ООН (ЕКОСОС) також є одним із головних органів ООН, що під керівництвом Генеральної Асамблеї ООН координує економічну і соціальну діяльність ООН, спеціалізованих установ ООН, а також численних органів ООН. На ЕКОСОС покладені широкі різноманітні функції координації і розвитку співробітництва держав із різноманітним соціальним ладом у таких важливих економічних і соціальних сферах їхніх взаємовідносин, як економічний розвиток, світова торгівля, індустріалізація.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Рада з Опіки ООН діє під керівництвом Генеральної Асамблеї ООН і уповноважена розглядати звіти, надані владою, що управляє відповідною територією, приймати петиції і розглядати їх, консультиуючись із керуючою владою, влаштовувати періодичні відвідини відповідних територій під опікою в узгоджені з керуючою владою терміни і починати згадані дії відповідно до умов угод про опіку.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ООН

Міжнародний Суд ООН – це головний судовий орган ООН.

Відповідно до статті 38 Статуту Міжнародний Суд застосовує:

- міжнародні конвенції і договори;
 - міжнародний порядок;
- загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;
- судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів як допоміжного засобу для визначення правових норм.

2. Структура ООН

Секретаріат ООН – це орган ООН, покликаний обслуговувати роботу інших органів ООН і здійснювати їхні рішення і рекомендації.

Секретаріат ООН виконує адміністративно-технічні функції ООН, зокрема, готує деякі матеріали, перекладає, друкує і поширює доповіді, резюме й інші документи тощо.

2. Структура ООН

ООН має шість основних органів:

Генеральна Асамблея;
Рада Безпеки;
Економічна і соціальна рада (ЕКОСОП);
Рада з опіки;
Міжнародний суд;
Секретаріат ООН.

4. Спеціалізовані організації ООН

Спеціалізовані установи ООН

Це міжурядові організації універсального характеру, що здійснюють співробітництво в спеціальних галузях і пов'язані з ООН.

Стаття 57 Статуту ООН перераховує основні риси: міжурядовий характер угод про створення таких організацій, широка міжнародна відповідальність у рамках їхніх установчих актів.

4. Спеціалізовані організації ООН

Міжнародна організація праці (МОП)

Ціллю МОП є сприяння встановленню тривалого миру шляхом заохочення соціальної справедливості, поліпшення умов праці і життєвого рівня трудящих. МОП має представництва в столицях ряду держав-членів.

International
Labour
Organization

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Спеціалізовані організації ООН

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ)

Основні напрямки діяльності ВОЗ:

- боротьба з інфекційними хворобами;
- розробка карантинних і санітарних правил;
- проблеми соціального характеру.

World Health
Organization

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Спеціалізовані організації ООН

Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)

ЮНЕСКО ставить своєю задачею сприяти зміцненню миру і безпеки шляхом розвитку міжнародного співробітництва в області просвітництва, науки і культури, використання засобів масової інформації, подальшого розвитку народної освіти і поширення науки і культури.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Спеціалізовані організації ООН

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)

Заснована в 1967 році. Ціль організації - сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі, а також підготування проєктів договорів у сфері захисту авторських прав, розробка нової патентної класифікації.

WORLD
INTELLECTUAL
PROPERTY
ORGANIZATION

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Спеціалізовані організації ООН

Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО)

Цілями ЮНІДО є сприяння промислового розвитку країн, що розвиваються, прискоренню їхньої індустріалізації і надання допомоги у встановленні нового міжнародного економічного порядку.

4. Спеціалізовані організації ООН

Міжнародний валютний фонд (МВФ)

Головний напрям діяльності МВФ полягає у розробці економічної політики. Фонд слідкує за монетарною та фінансовою політикою своїх членів у тих аспектах, які можуть вплинути на їхню змогу фінансувати свій імпорт і експорт, тобто на "платіжний баланс".

ТЕМА 6

Міжнародні організації галузевого спрямування

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

План

1. Міжнародні галузеві організації.
2. ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти).
3. МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії).
4. СОТ (Світова організація торгівлі).
5. МОП (Міжнародна організація праці).
6. ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку).

1. Міжнародні галузеві організації

Міжнародні галузеві організації – це міжурядові або неурядові структури, що спеціалізуються на регулюванні конкретних галузей світового господарства (транспорт, зв'язок, енергетика, сільське господарство, здоров'я).

- вони створюються державами або іншими суб'єктами міжнародного права;
- мають чітко визначену спеціалізацію;
- діють на основі міжнародних договорів

1. Міжнародні галузеві організації

Ознаки галузевих міжнародних організацій

- спеціалізація в певній сфері діяльності;
 - постійний характер діяльності;
- наявність установчих документів (статутів);
 - міжнародна правосуб'єктність;
- власна структура органів управління.

1. Міжнародні галузеві організації

ISIC (International Standard Industrial Classification) –

міжнародна стандартна галузева класифікація видів економічної діяльності.

1. Економіка і фінанси

- фінанси, торгівля, розвиток

2. Промисловість і енергетика

- промислові стандарти, енергетика

3. Транспорт і логістика

- авіація, морські перевезення, пошта

4. Інформація і зв'язок

- телекомунікації

5. Охорона здоров'я

- медицина, фармацевтика

6. Освіта і культура

- наука, освіта, культурна спадщина

7. Сільське господарство

- продовольство, аграрна політика

8. Екологія

- природні ресурси, клімат

2. ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти)

Організація країн-експортерів нафти – ОПЕК
(Organization of the Petroleum Exporting
Countries – OPEC)

2. ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти)

ОПЕК як постійно діюча організація була створена на конференції в Багдаді 10–14 вересня 1960 року.

Станом на березень 2026 року організація налічує 12 повноправних членів.

Ангола офіційно вийшла 1 січня 2024 року, зменшивши кількість учасників. Кожна країна має свій голос у конференції, але найбільший вплив традиційно у Саудівської Аравії – де-факто лідера.

2. ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти)

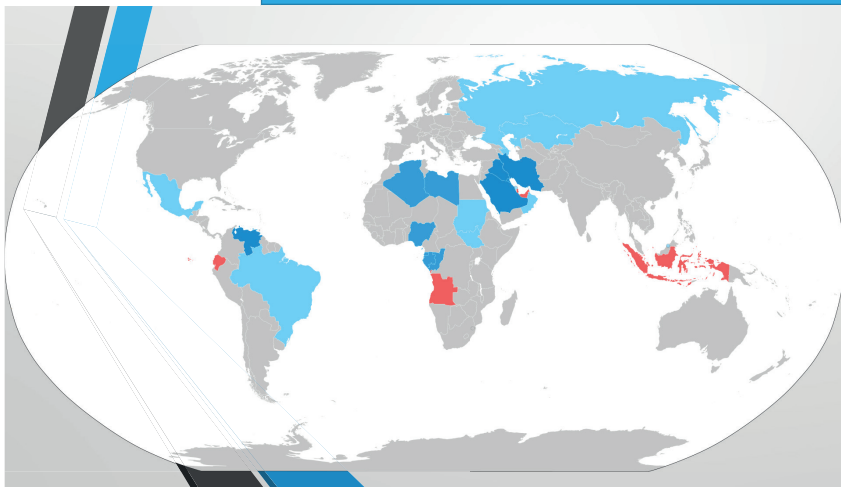
Цілі:

- координація нафтової політики країн-членів;
- забезпечення стійких прибутків;
- регулярне постачання нафти споживачам;
- охорона довкілля.

Головним механізмом регулювання нафтового ринку ОПЕК вважає визначення загального граничного обсягу видобутку нафти й розподіл у його межах між країнами членами.

2. ОПЕК (Організація країн – експортерів нафти)

2. ОПЕК (Організація країн – експортерів нафти)

Організація продовжує еволюціонувати, залишаючись ключовим гравцем навіть у світі, де нафта поступово втрачає монополію. Її країни-члени – живе свідчення того, як «чорне золото» перетворюється на силу, розвиток та іноді на важкі уроки.

3. МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії)

Міжнародна агенція з атомної енергії МАГАТЕ (International Atomic Energy Agency – IAEA)

3. МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії)

Заснована в 1956 р., є автономною організацією в системі ООН. Автономний статус надає МАГАТЕ певної самостійності у вирішенні завдань, що постають перед нею.

Головна мета МАГАТЕ складається з двох аспектів:

- сприяння широкому використанню атомної енергії в мирних цілях;
- протидія використанню атомної енергії у військових цілях.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії)

МАГАТЕ — це:

- ➔ ключовий глобальний "наглядач" за ядерною безпекою;
- ➔ організація, що поєднує науку, політику і безпеку;
- ➔ один із найважливіших елементів міжнародної системи контролю.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. COT (Світова організація торгівлі)

**Світова організація торгівлі – COT
(World Trade Organization – WTO)**

4. СОТ (Світова організація торгівлі)

Світова організація торгівлі – головний міжнародний регулятор світової торгівлі. Вона перетворена з Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) в 1995 році. Оскільки 96 основних положень і принципів ГАТТ увійшли до СОТ, іноді організацію означають спільною аббревіатурою: ГАТТ/СОТ.

4. СОТ (Світова організація торгівлі)

Основні принципи діяльності СОТ :

- ✓ принцип найбільшого сприяння;
- ✓ принцип національного режиму;
- ✓ принцип захисту національної промисловості;
- ✓ принцип утворення стійкої основи торгівлі;
- ✓ принцип сприяння справедливій конкуренції;
- ✓ принцип дій у надзвичайних ситуаціях;
- ✓ принцип регіональних торговельних домовленостей.

4. СОТ (Світова організація торгівлі)

Організаційна структура СОТ:

1. Конференція міністрів.
2. Генеральна рада.
3. Рада з торгівлі товарами (ГАТТ).
4. Рада з торгівлі послугам (ГАТС).
5. Рада з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС).
6. Галузеві комітети, робочі групи.
7. Секретаріат.

4. СОТ (Світова організація торгівлі)

СОТ – це:

- ➔ глобальний регулятор торгівлі;
- ➔ майданчик для вирішення економічних конфліктів;
- ➔ одна з ключових організацій світової економіки.

5. МОП (Міжнародна організація праці)

Міжнародна організація праці - МОП (International Labor Organization - ILO)

International
Labour
Organization

5. МОП (Міжнародна організація праці)

МОП була утворена в 1919 р. як автономна організація в складі Ліги Націй; з 1946 року стала спеціалізованим закладом ООН. До неї входять 183 країни-члени, в тому числі Україна. Штаб-квартира знаходиться у Женеві.

5. МОП (Міжнародна організація праці)

МОП має чотири головні стратегічні цілі:

- розвиток і реалізація норм і принципів у сфері праці;
- створення більш широких можливостей для жінок і чоловіків щодо забезпечення достойної зайнятості;
- розширення охоплення й підвищення ефективності соціального захисту для всіх;
- зміцнення тристоронньої структури й підтримка соціального діалогу.

6. ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку)

**Європейський банк реконструкції і розвитку –
ЄБРР (The European Bank for Reconstruction
and Development – EBRD)**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

6. ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку)

Був заснований у 1990 р., розпочав діяльність у 1991 р. До цього часу належить початок важливих соціально-економічних і політичних зрушень у країнах Східної Європи. В громадських і урядових колах цих країн визріло розуміння необхідності переходу до ринкової економіки.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

6. ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку)

Основні цілі ЄБРР:

- сприяння економічному розвитку і реконструкції країн Центральної і Східної Європи (ЦСЕ), які заявили про свою прихильність демократичним принципам;
- надання допомоги країнам ЦСЕ в модернізації виробничої бази, в організації конкурентоспроможної підприємницької діяльності в приватному секторі;
- сприяння в залученні інвестицій у виробництво, сферу послуг і фінансовий сектор;
- стимулювання великих економічно обґрунтованих проєктів;
- надання технічної допомоги в реалізації проєктів;
 - сприяння формуванню ринку капіталів;
- сприяння у вирішенні екологічних проблем.

6. ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку)

Міжнародні організації галузевого спрямування

– це ключові інструменти міжнародної співпраці, які забезпечують ефективне управління окремими сферами світового життя через стандартизацію, координацію та практичну діяльність.

ТЕМА 7

Міжнародні організації регіонального характеру

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

План

1. Міжнародні організації регіонального характеру.
2. БРІКС.
3. МЕРКОСУР.
4. АСЕАН.
5. СНД.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Міжнародні організації регіонального характеру

Міжнародні організації регіонального характеру — це об'єднання держав певного географічного регіону, створені на основі міжнародного договору для співпраці у політичній, економічній, безпековій, культурній чи інших сферах.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Міжнародні організації регіонального характеру

Основні цілі регіональних організацій

- підтримання миру та безпеки;
- економічна інтеграція;
- розвиток політичного співробітництва;
- координація зовнішньої політики;
- захист прав людини;
- культурна та гуманітарна співпраця.

2.БРІКС

БРІКС — це міждержавне об'єднання країн, що розвиваються, створене для економічного, політичного та фінансового співробітництва.

Назва BRICS утворена від перших літер держав-засновниць:

B — Бразилія; **R** — Росія; **I** — Індія; **S** — Китай;
S — Південна Африка (South Africa).

Кожна країна БРІКС домінує у своєму регіоні.

2.БРІКС

Як створили БРІКС?

У 2001 році економіст інвестиційного банку Goldman Sachs Джим О'Нілл створив акронім БРІК на позначення Бразилії, Росії, Індії та Китаю.

Це великі країни із середнім рівнем доходу, економіка яких тоді швидко розвивалася.

Він передбачив, що ці держави можуть стати провідними економіками до 2050-го року.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРИКС

До об'єднання входять:

- Бразилія
- Росія
- Індія
- Китай
- Південно-Африканська Республіка

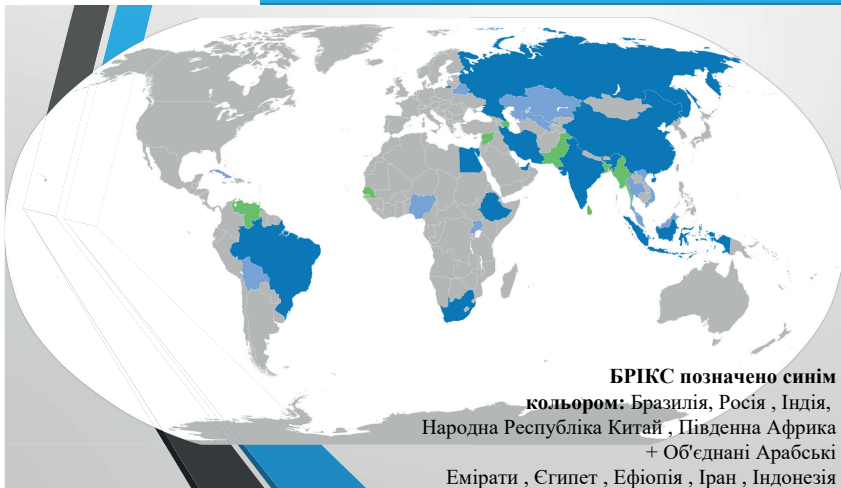
**У 2024–2025 роках БРИКС почав розширюватися,
запросивши нових учасників, серед яких:**

- Єгипет
- Ефіопія
- Іран
- Об'єднані Арабські Емірати

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРИКС

**БРИКС позначено синім
кольором:** Бразилія, Росія , Індія,

Народна Республіка Китай , Південна Африка
+ Об'єднані Арабські
Емірати , Єгипет , Ефіопія , Іран , Індонезія

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРИКС

В офіційному документі під назвою «Стратегія БРИКС» зазначені такі функції БРИКС:

- 1) розширювати можливості доступу до ринків та полегшувати ринкові взаємозв'язки;
- 2) сприяти взаємній торгівлі та інвестиціям і створювати сприятливе ділове середовище для інвесторів і підприємців у всіх країнах БРИКС;
- 3) розширювати й диверсифікувати торговельне та інвестиційне співробітництво, що сприяє створенню доданої вартості між країнами БРИКС;
- 4) зміцнювати координацію макроекономічної політики та підвищувати стійкість до зовнішніх економічних потрясінь;
- 5) сприяти обміну інформацією через Віртуальний секретаріат БРИКС і Платформу економічного обміну БРИКС, а також через інші узгоджені платформи.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРИКС

БРИКС має значний вплив на:

- світову економіку;
- міжнародну торгівлю;
- енергетичні ринки;
- глобальну політику.

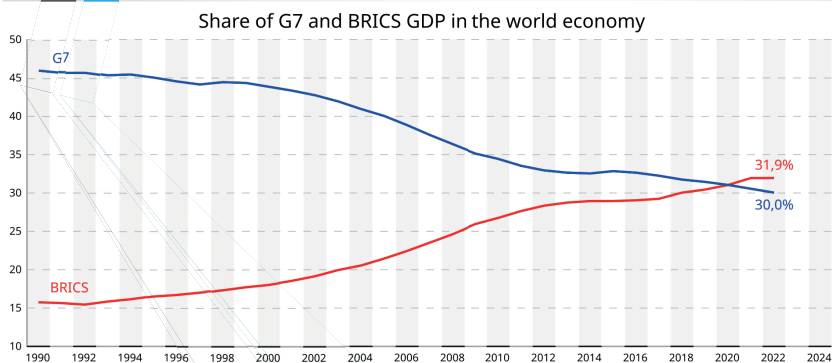
Організація розглядається як один із центрів формування багатополярного світового порядку.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРІКС

Частка ВВП G7 та BRICS у світовій економіці

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.БРІКС

БРІКС — це впливове міжнародне об'єднання країн, що розвиваються, яке прагне посилити свою роль у світовій політиці та економіці. Організація сприяє економічному співробітництву, розвитку альтернативних фінансових механізмів та формуванню багатопольярного світу.

3. МЕРКОСУР

МЕРКОСУР – це економічний та політичний союз країн Південної Америки, створений для зміцнення торговельних зв'язків, економічної інтеграції та політичної співпраці.

Його основна мета – створення єдиного економічного простору з вільним рухом товарів, послуг, капіталу та людей між країнами-членами, що сприяє розвитку регіону та зміцненню його позицій на міжнародній арені.

3. МЕРКОСУР

МЕРКОСУР був заснований **26 березня 1991 року** підписанням Асунсьйонського договору Аргентиною, Бразилією, Парагваєм і Уругваєм.

Передумовами створення організації були:

1. Прагнення країн Південної Америки до економічної інтеграції.
2. Посилення економічної співпраці між державами.
3. Необхідність конкурувати на світовому ринку, об'єднавши зусилля.

3. МЕРКОСУР

Повноправні члени:

Аргентина
Бразилія
Парагвай
Уругвай
Венесуела
(членство призупинене)

Асоційовані члени:

Болівія
Чилі
Колумбія
Еквадор
Перу
Гаяна
Суринам

Спостерігачі:

Мексика
Нова Зеландія

3. МЕРКОСУР

СТРУКТУРА МЕРКОСУР

3. МЕРКОСУР

Основні цілі та функції МЕРКОСУР

Економічна інтеграція:

- створення митного союзу із загальними митними тарифами для країн-членів;
- ліквідація торговельних бар'єрів та мита між країнами;
- формування єдиного ринку товарів, послуг, капіталу та робочої сили.

Торговельні відносини:

- спрощення експорту та імпорту між країнами-членами;
- встановлення спільних зовнішньоторговельних правил щодо інших країн;
- укладання угод про вільну торгівлю з іншими державами (наприклад, з ЄС, Індією, Єгиптом).

3. МЕРКОСУР

Досягнення

- 1. Зростання внутрішньої торгівлі** – після створення МЕРКОСУР обсяги торгівлі між країнами-учасниками суттєво збільшилися.
- 2. Розширення спільного ринку** – держави-члени отримали доступ до ширшого економічного простору, що сприяло залученню іноземних інвестицій та розвитку бізнесу.
- 3. Посилення геополітичного впливу** – МЕРКОСУР став вагомим учасником міжнародної торгівлі та важливим регіональним об'єднанням на світовій арені.
- 4. Спрощення пересування громадян** – між країнами-членами було впроваджено спрощений режим подорожей і пересування громадян.

4.ACEAN

АСЕАН – це міжнародна регіональна організація країн Південно-Східної Азії, створена для розвитку економічної, політичної та культурної співпраці між державами-учасницями.

Повна назва:

•**Англійською:**

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)

•**Українською:**

Асоціація держав Південно-Східної Азії.

4.ACEAN

АСЕАН була заснована **8 серпня 1967 року**, коли міністри закордонних справ Індонезії, Малайзії, Філіппін, Сінгапуру та Таїланду підписали Бангкокську декларацію.

До АСЕАН входять 10 країн:

- 1.Індонезія
- 2.Малайзія
- 3.Сінгапур
- 4.Таїланд
- 5.Філіппіни
- 6.В'єтнам
- 7.Бруней
- 8.Лаос
- 9.М'янма
- 10.Камбоджа.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4.АСЕАН

Структура АСЕАН

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4.АСЕАН

Основні цілі АСЕАН:

- підтримка миру і стабільності в регіоні;
- прискорення економічного розвитку;
- розвиток співпраці між країнами-членами;
- підвищення рівня життя населення.

Основні функції АСЕАН:

- координація політичної та економічної співпраці;
- створення зони вільної торгівлі;
- розвиток соціальних, культурних і наукових зв'язків;
- спільне вирішення регіональних проблем і питань безпеки.

5.СНД

СНД (Співдружність Незалежних Держав) — це регіональна міжнародна організація, створена після розпаду СРСР для регулювання відносин співробітництва між деякими пострадянськими країнами.

5.СНД

Угода про створення **Співдружності Незалежних Держав** була підписана вищими керівниками Республіки Білорусь, Російської Федерації та України **8 грудня 1991 р. у Біловезькій пущі.**

5.СНД

Повноправні члени: Азербайджан (приєднався 1991), Вірменія (1991), Білорусь (1991), Казахстан (1991), Киргизстан (1991), Молдова (1991), Росія (1991), Таджикистан (1991), Узбекистан (1991).

Асоційовані або колишні: Туркменістан (асоційований з 2005), Україна (асоційована, але виходить з угод з 2014), Грузія (вийшла 2009).

5.СНД

Співдружність не має наддержавних повноважень. Всі органи володіють виключно консультативними та координаційними функціями.

Офіційним місцем перебування координуючих органів СНД є **м. Мінськ (Білорусь)**: тут знаходяться Виконавчий секретаріат, Економічний суд СНД та низка галузевих органів Співдружності.

5.СНД

Основні цілі організації:

- співпраця в політичній, економічній, екологічній, гуманітарній, культурній та інших галузях;
- всебічний розвиток держав-членів у рамках єдиного економічного простору, міждержавної кооперації та інтеграції;
 - забезпечення прав і свобод людини;
- співпраця в забезпеченні міжнародного миру і безпеки, досягнення загального і повного роззброєння;
 - взаємна правова допомога;
- мирне вирішення суперечок і конфліктів між державами організації.

5.СНД

До сфер спільної діяльності держав-членів належать:

- забезпечення прав і основних свобод людини;
- координація зовнішньополітичної діяльності;
- співпраця у формуванні і розвитку спільного економічного простору, митної політики;
- співпраця в розвитку систем транспорту, зв'язку;
- охорона здоров'я та навколишнього середовища;
 - питання соціальної і міграційної політики;
 - боротьба з організованою злочинністю;
- співпраця в галузі оборонної політики і охорони зовнішніх кордонів

ТЕМА 8

Європейський Союз

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

План

1. Історія створення та місія ЄС.
2. Структура ЄС.
3. Завдання та функції ЄС.
4. Проблема ідентифікації ЄС: міжнародна регіональна організація чи конфедерація?

1.Історія створення та місія ЄС

Європейський Союз

Він же Європейська Співдружність, Євросоюз чи просто ЄС – економічний і політичний союз 27 держав, розташованих у Європі.

1.Історія створення та місія ЄС

Євросоюз – міжнародна організація, яка має ознаки конфедеративної держави.

Серед них:

- союзні органи законодавчої, виконавчої, судової влади;
- європейське законодавство.

1.Історія створення та місія ЄС

27 держав-членів ЄС

Для вступу до Євросоюзу країна-кандидат повинна відповідати Копенгагенським критеріям.

24 офіційні мови

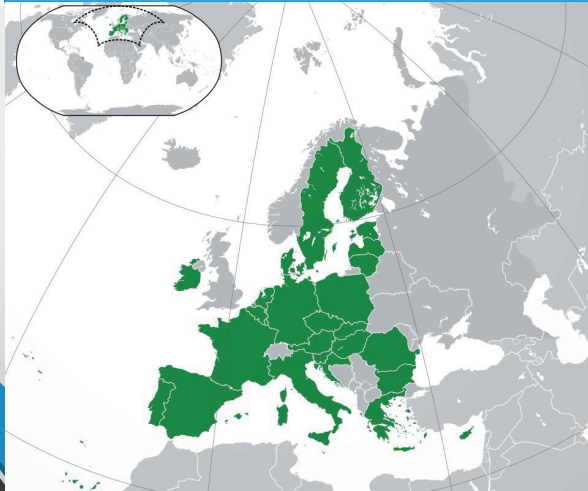
Всі вони є відображенням різноманітності культур в ЄС

16.6 млрд євро

складає ВВП Європейського Союзу.
Він є другою економікою у світі.

1.Історія створення та місія ЄС

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Історія створення та місія ЄС

1950

9 травня проголошена «Декларація Шумана», яка фактично започаткувала те, що через 40 років стане Європейським Союзом. Саме тому 9 травня відзначається День Європи.

1951

Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Нідерланди й Люксембург підписали Договір про створення Європейської спільноти з вугілля та сталі, яка стала фундаментом майбутнього ЄС.

1957

Підписано Римський договір, яким був створений Євроатом та Європейська економічна спільнота.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Історія створення та місія ЄС

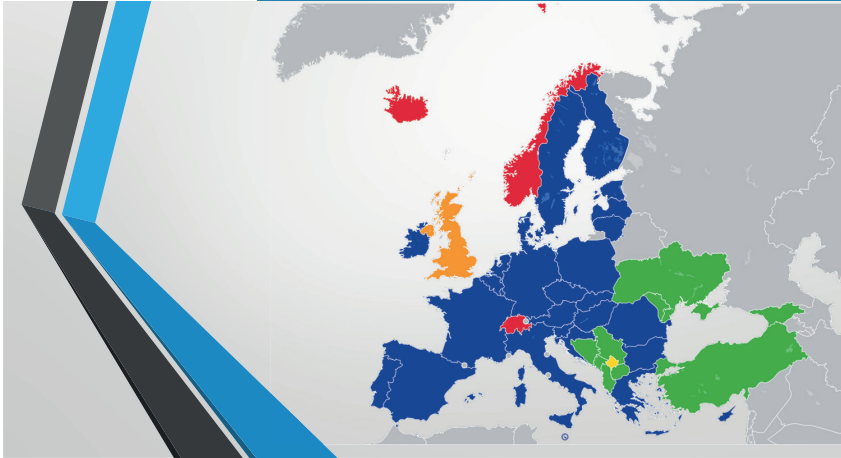
1 листопада 1993 року набув чинності **Маастрихтський договір** – документ, який оформив Європейський Союз як політичне об'єднання зі спільними інститутами й правилами, що виходять далеко за межі звичайної «торгової угоди».

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.Історія створення та місія ЄС

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.Історія створення та місія ЄС

Сучасний ЄС виріс із трьох попередніх спільнот:

- 1) Європейського співтовариства з вугілля і сталі (створеного 1951 року);
- 2) Європейського економічного співтовариства;
- 3) Євратому – спільноти з атомної енергетики.

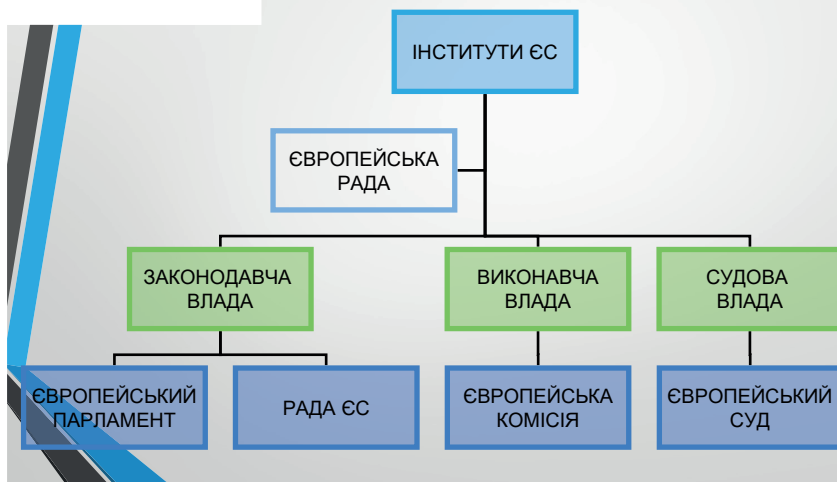

2. Структура ЄС

Європейський Союз працює як багаторівнева система управління, де влада розподілена між наднаціональними інституціями та урядами країн-членів. Його архітектура нагадує класичну модель поділу влади – законодавчу, виконавчу й судову, але з європейською специфікою: усі рішення базуються на консенсусі та договорах, а не на централізованій ієрархії.

2. Структура ЄС

2. Структура ЄС

Європейська рада – політичний орієнтир

Європейська рада – це зібрання глав держав і урядів 27 країн ЄС. Вона не ухвалює законів, але визначає стратегічний курс Союзу: його розширення, зовнішню політику, оборону, кліматичні цілі чи реакцію на міжнародні кризи.

2. Структура ЄС

Будівля Ейгора у Брюсселі – штаб-квартира Європейської ради та Ради Європейського Союзу, де ухвалюють ключові політичні рішення ЄС

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Структура ЄС

Рада ЄС – голос урядів

Рада Європейського Союзу, або Рада міністрів, представляє уряди країн-членів.

Тут міністри збираються за напрямками – економіка, екологія, енергетика, освіта тощо – і спільно з Європарламентом ухвалюють закони.

Рішення здебільшого приймаються кваліфікованою більшістю: 55% країн, які представляють не менше ніж 65% населення ЄС. А от у питаннях зовнішньої політики чи оборони потрібна одностайність – кожна країна має право вето.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.Структура ЄС

Європейський парламент – голос громадян

Європарламент – єдина інституція ЄС, яку обирають пряму громадяни. Вибори відбуваються раз на п'ять років, наступні заплановані на червень 2029 року.

2. Структура ЄС

Сесійна зала Європейського парламенту в Брюсселі – єдиного безпосередньо обраного громадянами органу ЄС, який ухвалює закони разом із Радою ЄС та контролює діяльність Єврокомісії

2. Структура ЄС

Європейська комісія – «уряд» Союзу

Комісія пропонує законопроекти, виконує бюджет і наглядає за тим, щоб усі країни дотримувалися права ЄС. Вона також представляє Союз у міжнародних переговорах – від торговельних угод до кліматичних домовленостей.

У складі Комісії – 27 комісарів (по одному від кожної держави), включно з головою.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ЄС

**Європейська комісія – виконавчий орган
Європейського Союзу, що пропонує
законодавство, реалізує політику ЄС і представляє
Союз на міжнародному рівні. На чолі Комісії –
її президентка Урсула фон дер Ляєн**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Структура ЄС

Суд Європейського Союзу – арбітр права

Суд ЄС стежить за тим, щоб законодавство Союзу тлумачилося однаково в усіх країнах.

Він може скасовувати рішення урядів чи компаній, якщо вони порушують норми ЄС.

Його принцип – простий, але фундаментальний: право ЄС має пріоритет над національним, якщо вони суперечать одне одному.

2. Структура ЄС

Інші ключові інституції

- Європейський центральний банк (ЄЦБ) – відповідає за євро і монетарну політику єврозони. Його місія – забезпечення стабільності цін.
- Європейський рахунковий суд – контролює, як витрачаються спільні кошти бюджету.
- Європейська служба зовнішніх дій (EEAS) – дипломатичне крило Союзу, яке координує зовнішню політику та має представництва по всьому світу.

3. Завдання та функції ЄС

Принципи та компетенції ЄС: хто за що відповідає

- ✓ Принцип субсидіарності
- ✓ Принцип пропорційності

Усі сфери політики в ЄС поділяються на три категорії:
виключні, спільні та допоміжні
(або координувальні).

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖИВ

3. Завдання та функції ЄС

Міграційна криза в ЄС, 2015 рік. Біженці прибувають до Європи під час піку міграційної хвилі. Подія стала випробуванням для політики солідарності ЄС.
Фото: Zalmā / Human Rights Watch (2015)

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Завдання та функції ЄС

Брекзит, 2020 рік. Прихильники виходу Великої Британії з ЄС святкують у центрі Лондона завершення 47-річного членства країни в Євросоюзі.

Фото: Xinhua / Reuters, 31 січня 2020 року

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Проблема ідентифікації ЄС: міжнародна регіональна організація чи конфедерація?

Європейський Союз не вписується повністю в жодну класичну модель. Формально він є **міжнародною організацією**, створеною державами на основі договорів. Однак за рівнем інтеграції він значно глибший, ніж звичайні організації: має спільні інститути, право, валюту (частково) та єдиний ринок. Це наближає його до **конфедерації**.

Водночас ЄС не є конфедерацією у **класичному** розумінні, оскільки:

- держави зберігають суверенітет,
- відсутня повноцінна спільна конституція,
- немає єдиної армії та повністю централізованої влади.

4. Проблема ідентифікації ЄС: міжнародна регіональна організація чи конфедерація?

ЄС – це унікальне наднаціональне утворення, яке займає проміжне положення між міжнародною організацією та конфедерацією, але повністю не належить до жодної з цих категорій.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ТЕМА 9

Військові та безпекові міжнародні організації

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

План

1. НАТО
2. ОДКБ
3. ІНТЕРПОЛ
4. ЄВРОПОЛ
5. Взаємодія НАТО=ЄС

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

Безпекове середовище можна трактувати як сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, умов і загроз, які впливають на рівень безпеки країни, регіону або світу.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

До основних компонентів безпекового середовища відносяться:

- *політичний вимір;
- *військовий аспект;
- *економічний фактор;
- *соціальний вимір;
- *технологічний фактор;
- *екологічний і кліматичний вимір.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

НАТО – це військово-політичний союз,
створений у 1949 році.

Основні цілі:

Колективна оборона (Стаття 5)
Захист демократії та стабільності
Спільні військові операції

Особливості:

Найпотужніший військовий альянс у світі
Об'єднує країни Північної Америки та Європи
Має спільні стандарти озброєння і командування

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

**Безпосередньо виникненню НАТО сприяли такі
історичні події:**

1. Конфлікт навколо Ірану (1946 р.).
2. Громадянська війна в Греції (1946 р.).
3. Відмова СРСР від участі в плані Маршалла (1948 р.).
4. Прихід комуністів до влади в Чехословаччині (1948 р.).
5. Блокада Західного Берліну радянськими військами (1948 р.).

1.НАТО

Дванадцять країн Європи і Північної Америки підписали Північноатлантичний договір 4 квітня 1949 р. у Вашингтоні, округ Колумбія.

1.НАТО

4 квітня 1949 року

NATO – North Atlantic Treaty Organization

Сьогодні членами НАТО є 32 країни.

У 1949 році Альянс створили 12 країн-засновниць, а саме: Бельгія, Канада, Данія, Франція, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Велика Британія і Сполучені Штати Америки. У подальшому членами НАТО стали: Греція, Туреччина, Німеччина, Іспанія, Чеська Республіка, Угорщина і Польща, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія, Албанія і Хорватія, Чорногорія, Північна Македонія, Фінляндія, Швеція.

Штаб-квартира
розташована в Брюсселі.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

Міжурядова організація, в рамках якої країни-члени зберігають повний суверенітет і незалежність.

Ця організація являє собою форум, на якому вони проводять спільні консультації з будь-яких проблем та приймають рішення з політичних та воєнних питань що стосуються їх безпеки.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

Структура НАТО

Політичні органи:

- Північноатлантична рада (головний орган)
- Генеральний секретар (керівник організації)
- Міжнародний секретаріат НАТО.

Військова структура:

- Військовий комітет (вищий військовий орган)
 - Група ядерного планування
 - Комітет оборонного планування
 - Міжнародний військовий штаб

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

Північноатлантична
рада (НАР)

єдиний політичний орган ухвалення найважливіших рішень в НАТО. Виконує важливі представницькі функції і приймає декларації та комюніке, у яких пояснюються політика та рішення Альянсу як широкій громадськості, так і країнам, які не є членами НАТО. До неї входять представники всіх країн-учасниць блоку, які користуються рівними правами при обговоренні та прийнятті рішень. Рішення на засіданнях цього органу приймаються за принципом консенсусу, оформлюються у вигляді заключного документа та підписуються представниками держав-учасниць. Всі засідання сесій Ради НАТО проходять під головуванням Генерального секретаря Альянсу або його заступника.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1.НАТО

Генеральний
секретар НАТО

є найвищою посадовою особою Північноатлантичного альянсу. Він відповідає за управління консультаціями та прийняттям рішень в Альянсі. Крім головування в Раді НАТО, він головує в Комітеті з планування оборони (військового планування), в Комітеті з ядерного планування та двох інших вищих Комітетах. Він є головним представником Альянсу у відносинах між урядами та з пресою. В управлінні Генерального секретаря знаходиться Міжнародний секретаріат.

1.НАТО

САМІТИ НАТО — це зустрічі на вищому рівні, де оцінюють і вирішують стратегічні напрямки діяльності Альянсу. Вони проводяться не регулярно, але є важливим чинником в процесі прийняття рішень. Їх завдання:

- розробка нових стратегій та політики Альянсу;
- запрошення до нього нових членів;
- впровадження нових ініціатив;
- розвиток партнерських відносини з країнами за межами НАТО.

З моменту заснування НАТО відбулося 27 самітів, але лише традиційні саміти отримали офіційний порядковий номер, в тому числі й 2 спеціальні, які відбулися у штаб-квартирі НАТО.

1.НАТО

Північноатлантичний Союз втілює в себе трансатлантичне партнерство між європейськими членами НАТО та Сполученими Штатами Америки та Канадою, спрямоване на укріплення миру і стабільності у всій Європі. Цілі партнерства між європейськими і північноамериканськими членами союзу є, перш за все, політичними, з опорою на спільне планування оборони, військове співробітництво і на співробітництво і консультації в економічній, науковій, екологічній та інших відповідних сферах.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.ОДКБ

ОДКБ — це міжнародна військово-політична організація, яка об'єднує низку пострадянських держав для забезпечення колективної безпеки та оборони. Організація розглядається як регіональний союз із акцентом на спільну протидію військовим і безпековим загрозам.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2.ОДКБ

ОДКБ була створена у 2002 році, але її витоки сягають 1992 року, коли було підписано Ташкентський договір.

Причини створення:

- Розпад СРСР і потреба у новій системі безпеки;
- Збереження військової співпраці між колишніми союзними республіками;
- Регіональні конфлікти та нестабільність.

2.ОДКБ

ОДКБ має:

- колективні сили швидкого реагування;
- спільні військові навчання;
- узгоджену військову політику.

Однак:

- основну військову силу забезпечує Росія;
- рівень інтеграції нижчий, ніж у НАТО.

2.ОДКБ

Організація договору про колективну безпеку

Станом на 2026 рік активними членами ОДКБ залишаються Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Росія та Таджикистан.

Основна мета – колективний захист незалежності, суверенітету та територіальної цілісності.

Серед завдань – протидія тероризму, екстремізму, наркотрафіку, нелегальній міграції та кіберзагрозам.

3.ІНТЕРПОЛ

Інтерпол (International Criminal Police Organization, INTERPOL) — це найбільша у світі міжнародна організація, що координує співпрацю правоохоронних органів різних держав.

Головна мета Інтерполу — сприяти боротьбі з міжнародною злочинністю та забезпечувати обмін інформацією між країнами.

3.ІНТЕРПОЛ

Інтерпол було засновано у 1923 році

Основні етапи:

- 1923 – створення у Відні;
- після Другої світової війни – відновлення діяльності;
- 1956 – ухвалення сучасного статуту.

Штаб-квартира організації знаходиться в Ліоні (Франція).

3.ІНТЕРПОЛ

До структури Інтерполу входять:

- Генеральна Асамблея;
- Виконавчий комітет;
- Генеральний секретаріат;
- Національні центральні бюро (НЦБ);
- радники з наукових питань.

3.ІНТЕРПОЛ

ІНТЕРПОЛ:

- найбільша міжнародна поліцейська організація;
- не має власних сил, але ефективно координує країни;
- відіграє важливу роль у боротьбі зі злочинністю.

3.ЄВРОПОЛ

ЄВРОПОЛ (Europol) — це агентство Європейського Союзу, яке координує співпрацю правоохоронних органів держав-членів у боротьбі зі злочинністю та тероризмом. Його головна роль — не замінювати національні поліції, а допомагати їм ефективніше працювати разом.

3.ЄВРОПОЛ

Досягнення поставлених цілей передбачає вирішення наступних завдань:

- спрошення інформаційного обміну між національними службами;
- збір, обробка та аналіз інформації;
- негайне інформування національних служб;
- інформаційна підтримка розслідувань, що проводяться країнами-учасницями ЄС;
- підтримка необхідної інформаційної інфраструктури, баз даних.

3.ЄВРОПОЛ

Ідея створення ЄВРОПОЛУ виникла у 1990-х роках.

Основні етапи:

- 1992 – пропозиція створення;
- 1995 – підписання Конвенції про Європол;
 - 1999 – початок діяльності;
- 2010 – перетворення на агентство ЄС.

Штаб-квартира розташована в Гаазі (Нідерланди).

3.ЄВРОПОЛ

ЄВРОПОЛ:

- допомагає країнам ЄС ефективно боротися зі злочинністю;
- не має власних сил, але забезпечує координацію;
- відіграє важливу роль у сучасній системі безпеки.

4. Взаємодія НАТО=ЄС

Взаємодія НАТО та ЄС — це стратегічне партнерство, спрямоване на зміцнення європейської безпеки, яке базується на взаємодоповнюваності, а не конкуренції. Сторони спільно працюють над протидією гібридним загрозам, кібербезпекою, забезпеченням стабільності та розподілом оборонних зусиль.

ТЕМА 11

Системи міжнародних відносин

Професор Ален Панов

План

1. Вестфальська система.
2. Віденська система.
3. Версальська система.
4. Потсдамська система.
5. Пострадянська система.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Система міжнародних відносин – сукупність ідей, принципів і правил, які регулюють взаємовідносини між державами і приймаються всіма її учасниками.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Передумови:

Завершення тридцятилітньої війни 1618–48 років – групи пов'язаних збройних конфліктів, учасниками якого були основні європейські держави.

Хронологія: 1648–1815

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Тридцятилітня війна

Хронологія – 1618–48 роки.

Театр воєнних дій – Європа.

Причини:

- боротьба за суверенітет окремих країн, що належали до Священної римської імперії;
- релігійні суперечки між католиками і протестантами;
- обмеження ролі династії Габсбургів у формуванні загальноєвропейської політики; переформатування центрів впливу (Франція, Швеція).

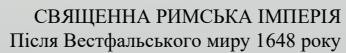
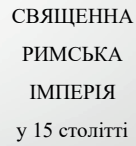

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Наслідки:

1. Франція стала домінуючою державою в Європі.
2. Вплив Священної римської імперії, Іспанії і династії Габсбургів у Європі було обмежено.
3. Нідерланди і Швейцарія отримали незалежність.
4. Швеція стала ключовою державою на Балтиці.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Основна ідея Вестфальської системи:

**АБСОЛЮТНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ
І БАЛАНС СИЛ ПОМІЖ НИМИ**

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

1. Вестфальська система

Параметри:

1. Принцип **державного суверенітету** – кожна держава на своїй території має **абсолютну повноту влади**.
2. **Відмова від принципу історичного обґрунтування права** – сучасні претензії, в тому числі на території, не можуть бути обумовлені володінням ними у минулому.
3. **Релігія перестає бути вагомим фактором** у політиці держав та міждержавних відносинах.
4. **Імператор і Папа позбавляється** верховної влади над іншими **королями** та правителями.

1. Вестфальська система

Принципи:

1. **Пріоритет** національних інтересів.
2. **Баланс** сил поміж державами.
3. **Основним** елементом міжнародних відносин є **держави-нації**.
4. Визнання державного **суверенітету** та принципу **невтручання** у внутрішні справи.
5. **Рівність** держав.
6. **Обов'язок виконання договорів**, міжнародне право та вирішення спорів дипломатичним шляхом.

2. Віденська система

Передумови:

Завершення Наполеонівських воєн – серії збройних агресій із боку Франції, направлених на більшість європейських країн із метою встановлення контролю над їх територією

Хронологія: 1815–1919

2. Віденська система

Наполеонівські війни

Хронологія – 1803–15 роки.

Театр воєнних дій – Європа.

Причини:

- намагання Наполеона Бонапарта, імператора **Франції, розширити територію** та встановити панування над Європою;
- намагання коаліції **європейських держав**, змінної конфігурації, **завадити планам** Наполеона.

2. Віденська система

Наслідки:

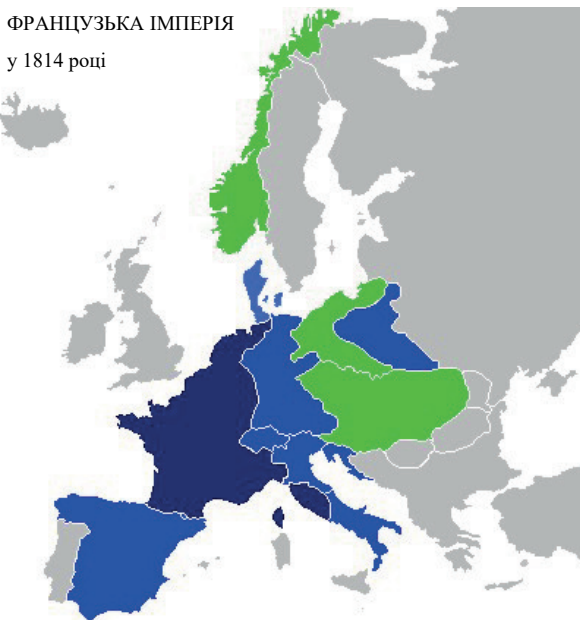
1. **Франція** на незначний проміжок часу встановила **контроль** над більшістю країн континентальної **Європи**.
2. **Франція програла** війну антинаполеонівській коаліції європейських держав.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

ФРАНЦУЗЬКА ІМПЕРІЯ

у 1814 році

Європа після Віденського конгресу 1815 року

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Віденська система

Основна ідея Віденської системи:
“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНЦЕРТ” – ЦЕ
БАЛАНС СИЛ ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Віденська система

Параметри:

1. Визначено **основи універсальної дипломатії**: ранги, привілеї і імунітети, консульські питання.
2. Визначено поняття **великих держав**, які відповідають за загальноєвропейський порядок: Франція, Росія, Великобританія, Австрія, Пруссія.
3. Сформульовано поняття **колективної безпеки**.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Віденська система

Принципи:

1. Європейський концерт: безпека у Європі – це **баланс сил** **поміж** Францією, Росією, Великобританією, Австрією, Пруссією, які мають статус **великих держав**.
2. **Учасниками** міжнародних відносин є не лише окремі **держави**, але і **коаліції держав**.
3. Інструментом колективної безпеки є **міжнародні конференції**, де балансуються інтереси великих держав.
4. **Великі держави** встановлювали **гегемонію** над рештою країн.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Передумови:

Завершення Першої світової війни – глобальний воєнний конфлікт між великими державами (Антанта та Троїстий союз) та їх союзниками на європейському, африканському та азійсько-тихоокеанському театрах.

Хронологія: 1919–1945

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Перша світова війна

Хронологія – 1914–18 роки.

Театр воєнних дій – Європа, Азія, Африка, Океанія.

Причини:

- конкуренція великих держав за контроль над Балканами;
- боротьба за колонії;
- взаємні територіальні претензії;
- зміна балансу сил.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Наслідки:

1. Перемога Антанти і союзників.
2. Розпад Австро-Угорщини та територіальні втрати Німеччини.
3. Зміна балансу сил на користь Франції, США, Великобританії.
4. Революція в Росії та Німеччині.
5. Утворення Ліги Націй.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Основна ідея Версальської системи:

**РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕРЕСІВ І
ВИЗНАЧЕННЯ СФЕР ВПЛИВУ
ДЕРЖАВ-ПЕРЕМОЖЦІВ**

(Франція, Великобританія, США)

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Параметри:

1. **Задоволення стратегічних інтересів держав-переможців.**
2. **Ігнорування інтересів переможених та новоутворених держав.**
3. **Поділ на “великі” і “малі” держави.**
4. **Паризькі і Вашингтонські договори як рамки нового світового порядку.**

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Особливості
полягають у різних інтересах переможців:

1. Для **Франції** – обмеження **Німеччини**, територіальне зростання за її рахунок, **ліквідація Австро-Угорщини**.
2. Для **Великобританії** – роль верховного світового та європейського **арбітра**.
3. Для **США** – контроль за **Азійсько-тихоокеанським регіоном** і **перехоплення ролі світового лідера**, вихід з європейських справ.
4. **Інтереси Росії** були **проігноровані** через революцію.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Версальська система

Наслідки:

1. Встановлено **домінування Франції, США, Великобританії**.
2. **Ліквідовано Австро-Угорщину**.
3. **Послаблено** та територіально **зменшено Німеччину**.
4. **Проігноровано інтереси Росії** та малих держав.
5. Утворена **Ліга Націй** виявилася **недієвим інструментом регулювання міжнародних відносин**.
6. **Європа перестала** бути єдиним світовим центром.
7. У самій системі був **закладений конфлікт**, який привів до Другої світової війни.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

Передумови:

Завершення Другої світової війни – найбільший глобальний воєнний конфлікт на європейському, азійсько-тихоокеанському, африканському та американському театрах, в якому брали участь 62 з 74 держав світу.

Хронологія: 1945–1991

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

Друга світова війна

Хронологія – 1939–45 роки.

Театр воєнних дій – Європа, Азія, Африка, Океанія, Америка.

Причини:

- **невдоволеність Версальською системою** як державами-переможцями, так і переможеними та новоутвореними державами;
- **реваншизм** Німеччини, Угорщини і союзників;
- прагнення **Німеччини** встановити **контроль за Європою**;
- Намагання **Японії** контролювати **азійсько-тихоокеанський регіон**.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

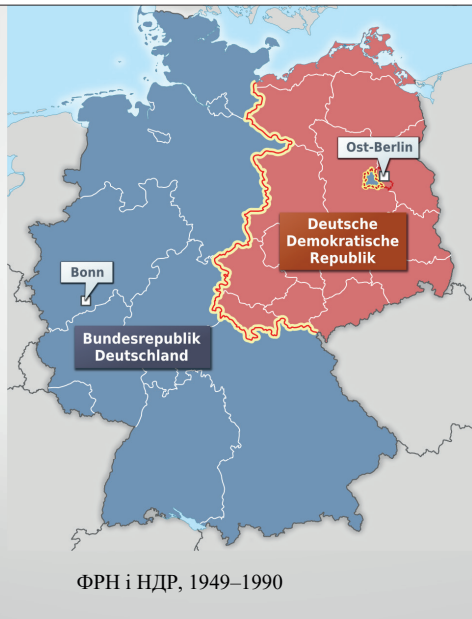
Наслідки:

1. Перемога СРСР і союзників, поразка Німеччини і союзників.
2. Встановлення **біполярної системи** міжнародних відносин зі світовими наддержавами **СРСР** та **США**.
3. Розподіл Європи на зони впливу поміж **США** (західна) та **СРСР** (східна).
4. Встановлення **контролю** за **тихоокеанським** регіоном із боку **США**.
5. Розподіл сфер впливу в **Азії** поміж **США** та **СРСР**.
6. Утворення **ООН**.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Окупаційні зони
Німеччини, 1945–1949

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

Основна ідея Потсдамської системи:
**УТВОРЕННЯ БІПОЛЯРНОГО СВІТУ
З НАДДЕРЖАВАМИ СРСР ТА США.**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

Параметри:

1. Система **сформована ще впродовж війни** під час Тегеранської 1943, Ялтинської 1945 та Потсдамської 1945 конференцій.
2. Встановлено **біполярний світ** із розподілом **сфер впливу** поміж **СРСР та США** в Європі та інших частинах світу.
3. **Основою** біполярності є **ідеологічна база соціалізму та капіталізму**.
4. **ООН** є універсальним **регулятором** міжнародних відносин з **особливими правами** СРСР, США, Великобританії, Франції та Китаю.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

4. Потсдамська система

Принципи і наслідки :

1. СРСР та США – дві **наддержави**, кожна з яких мала свою **сферу впливу** по всьому світу.
2. Обидві держави мали **намір** встановити **загальносвітовий контроль**.
3. **Конкуренція** наддержав подавалася через **ідеологічне протиставлення капіталізму та соціалізму**.
4. **Розпад колоніальних імперій**.
5. **Європа** остаточно **перестала бути єдиним світовим центром**.
6. **Баланс сил** досягався через **ядерне стримування та розвиток військової індустрії**.

КАРЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Пострадянська система

Передумови:

Занепад та **розпад СРСР**, який призвів до завершення біполярної системи та перетворення її в монополярну систему.

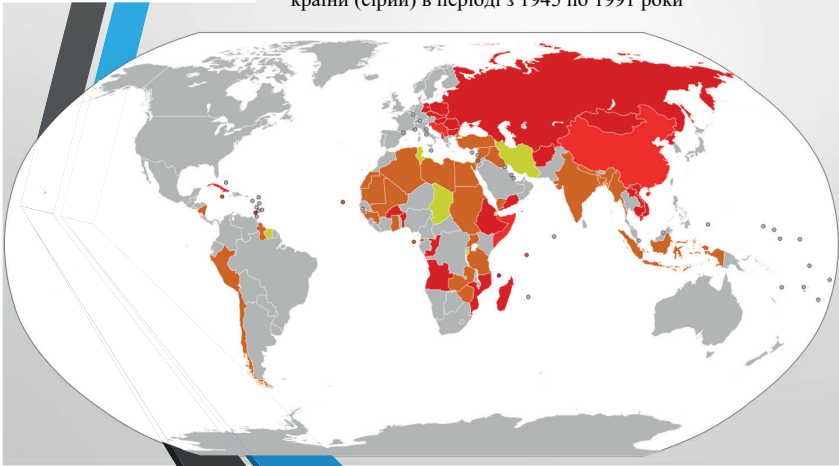
Хронологія: 1990–2007

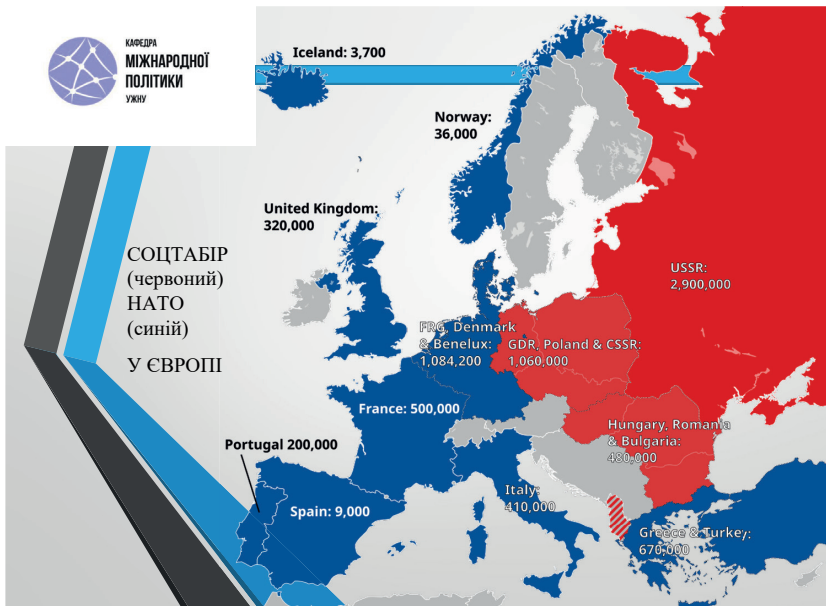
КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

СОЦІАЛІЗМ ТА КАПІТАЛІЗМ У СВІТІ

Соціалістичні країни (кольорові) та капіталістичні країни (сірий) в періоді з 1945 по 1991 роки

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Пострадянська система

Основні причини:

- Занепад СРСР, “перебудова”, 1985 р.
- Об'єднання Німеччини, 1990 р.
- Деградація організації “Варшавського договору” та **вивід радянських військ** із країн “соціалістичного табору” у Центрально-східній Європі, 1991 р.
- **Зростання ролі США** в європейських справах, встановлення **контролю за Західною Європою** через інструменти **НАТО та ЄС**.

5. Пострадянська система

Основна ідея Пострадянської системи:

**ОДНОПОЛЯРНИЙ СВІТ,
В ЯКОМУ США ВИЗНАЧАЮТЬ
ПРАВИЛА ГРИ І КОНТРОЛЮЮТЬ
ЇХ ДОДЕРЖАННЯ З БОКУ ІНШИХ
ДЕРЖАВ**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Пострадянська система

Параметри:

1. Повний контроль США за Європою через євроатлантичні структури.
2. Розширення євроатлантичних структур на схід.
3. Територіальне звуження сфери впливу Росії.
4. Утворення трансатлантичного блоку (США + Європа), з лідерством США.
5. Домінування трансатлантичного блоку в геополітиці.
6. “Порядок, заснований на правилах” та привласнення ролі “світового жандарма” з боку США та європейських союзників.

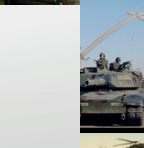
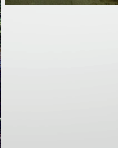
КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

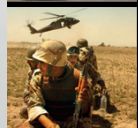
В'єтнам,
1965–73

Югославія,
1991–2001

Ірак, 1993–2001

5. Пострадянська система

Наслідки:

1. Однополярний світ із **домінуванням США** та союзників.
2. **Трансатлантичний блок** – США + Європа + Британське співтовариство.
3. **Генерація конфліктів**, які мали на меті **контроль за ресурсами** (Ірак, Лівія, Афганістан, Югославія, Сирія, Ізраїль та країни близького сходу).
4. **Ігнорування інтересів** Росії, Китаю, Індії, Бразилії, що призвело до боротьби за суверенітет та відновлення сфер впливу.
5. **Відновлення альтернативних центрів** світового впливу, крах однополярного світу, нові сфери впливу.

ТЕМА 12

Проблеми еволюції світового простору

Професор Ален Панов

План

1. Глобалізм як концепція побудови єдиного світового простору.
2. Суверенізм як концепція співіснування у світовому просторі.
3. Однополярність VS багатополярність: який шлях обере людство?
 4. Старі і нові лідери на світовій мапі.
5. Імперія як концепція людського буття.

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ

СВІТ – ЦЕ РІЗНОМАНІТТЯ КУЛЬТУР ЧИ РІЗНОМАНІТНА КУЛЬТУРА?

*СВІТ – ЦЕ ЄДИНА КУЛЬТУРА, ЯКА МАЄ БАГАТО
ФОРМ ЧИ РІЗНОМАНІТТЯ БАГАТЬОХ КУЛЬТУР?*

БАГАТСТВО СВІТУ У ЄДНОСТІ ЧИ У РІЗНОМАНІТТІ?

1. Глобалізм

**Глобалізм – єдиний світ, який має різні
прояви.**

**Єдина цивілізація, що синтезувала різні
культурні прояви.**

**Суть – світовий центр, що створює
єдині правила, норми, стандарти**

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

2. Суверенізм

Суверенізм – світ, який складається з різноманітних суб'єктів і культур.

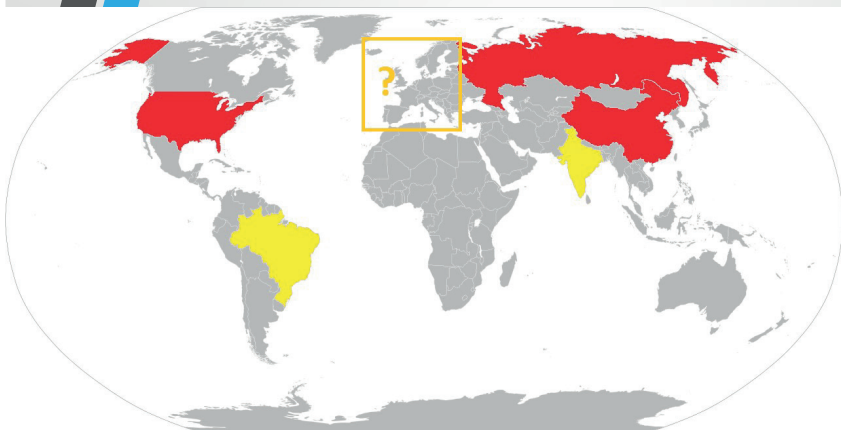
Сума різних цивілізацій.

Суть – відсутність єдиного світового центру, взаємодія між суб'єктами здійснюється на основі взаємних інтересів.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

3. Однополярність VS багатополярність

4. Лідери

5. Імперія

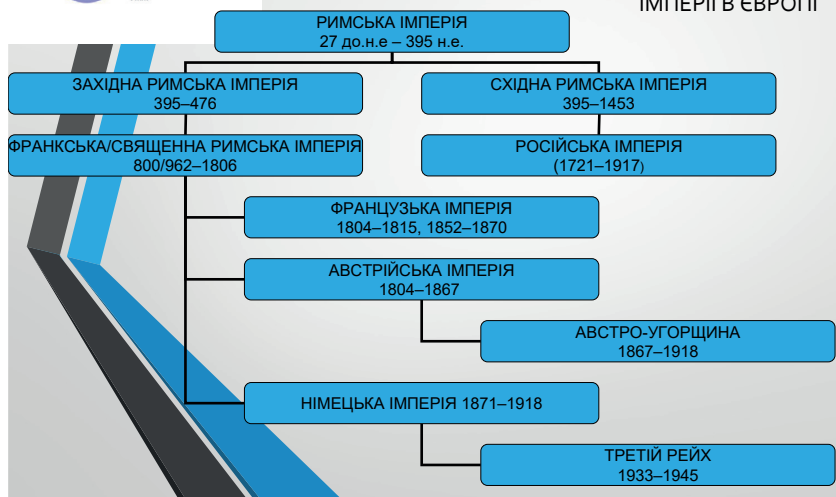
ВСЯ ЄВРОПЕЙСЬКА ІСТОРІЯ
СКЛАДАЄТЬСЯ З ФАЗ
ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
І
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ,
ЯКІ ЗМІНЮЮТЬ ОДНА ОДНУ

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

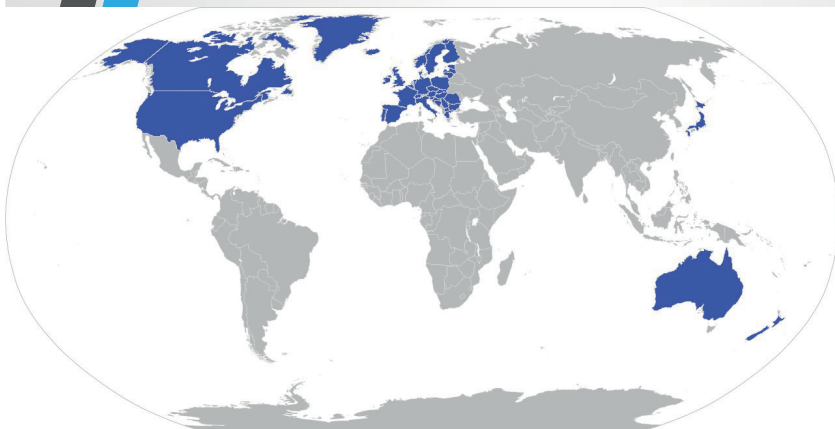
5. Імперія

ІМПЕРІЇ В ЄВРОПІ

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

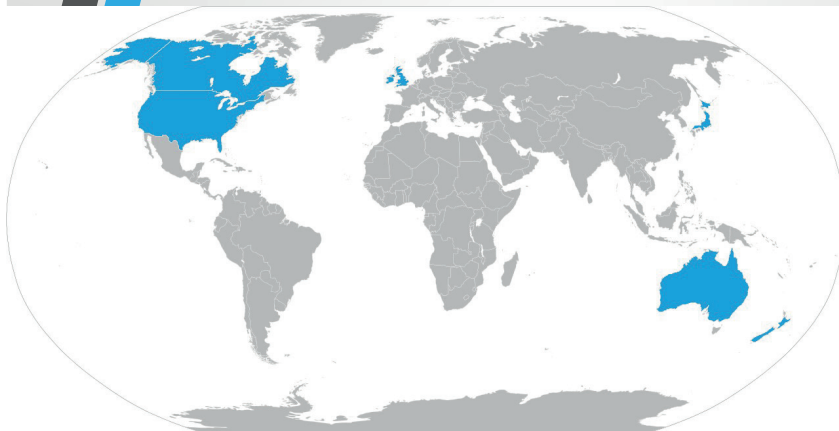
5. Імперія

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

5. Імперія

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Модель ООН

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, створена в 1946 році, є однією з першорядних структур Організації Об'єднаних Націй. Вона складається з 15 держав-членів, п'ять з яких (США, Китай, Росія, Франція та Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії) тримають постійне членство і право вето. Непостійні члени обираються терміном на два роки, і кожен з них має один голос.

У той час як інші органи ООН мають право давати рекомендації державам-членам з проблематичних питань, Рада Безпеки має повноваження приймати рішення, які підлягають обов'язковому виконанню відповідно до Статуту ООН. Також інститут пропонує Генеральній Асамблеї особу на посаду Генерального секретаря і рекомендує держав-кандидатів в ООН, разом з Генеральною Асамблеєю обирає суддів Міжнародного Суду.

Основним обов'язком Ради Безпеки є підтримання міжнародного миру та безпеки. Вона розслідує суперечки або акти агресії, які загрожують міжнародній дружбі і які можуть спровокувати бойові дії, безпосередній інтерес Ради Безпеки полягає в розв'язанні конфліктів мирними засобами, шляхом переговорів та угод. У деяких випадках Рада Безпеки може вдаватися до введення санкцій або навіть дозволити використання сили для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Процедура:

1. **Затвердження порядку денного** головою Ради.
2. **Виступи:** представники держав, залучені сторони конфлікту або представники Секретаріату ООН виступають із доповідями.
3. **Переклад:** надається синхронний переклад (англійська, французька, російська, китайська, арабська, іспанська).
4. **Голосування:** рішення ухвалюються 9 голосами. Постійні члени мають право вето, яке блокує рішення.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Порядок денний: Міжнародна криза біженців

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

- ☐ ☐ США
- ☐ ☐ Велика Британія
- ☐ ☐ Франція
- ☐ ☐ Китай
- ☐ ☐ Росія

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Загальна інформація

- Чи приймає країна біженців?
- Скільки приблизно?
- Яка політика (відкрита / обмежена)?

Причини позиції країни

- економіка
- політика
- безпека
- історичний досвід

Проблеми країни

- чи є перевантаження
- чи є конфлікти всередині
- витрати

Пропозиції (ОБОВ'ЯЗКОВО)

- що ваша країна пропонує зробити

Союзники

- з ким вигідно співпрацювати
- чому

Опоненти

- хто не погоджується
- чому

Рада Безпеки

керуючись цілями та принципами Статуту ООН;

підтверджуючи повагу до прав людини та основоположних свобод;

визнаючи, що зростання кількості біженців становить серйозну загрозу міжнародній стабільності та безпеці;

глибоко занепокоєна масштабами гуманітарної кризи, спричиненої збройними конфліктами, політичною нестабільністю та кліматичними змінами;

наголошуючи на необхідності міжнародної солідарності та співпраці.

УХВАЛОЄ:

1. Розподіл відповідальності

закликає держави-члени:

- брати участь у вирішенні кризи біженців;
- здійснювати прийом біженців відповідно до своїх можливостей.

2. Міжнародний механізм підтримки

створює міжнародний фонд допомоги біженцям, який:

- фінансується добровільними внесками держав;
- спрямовується на підтримку країн, що приймають найбільшу кількість біженців.

3. Гуманітарна допомога

рекомендує:

- створення безпечних гуманітарних зон;
- забезпечення біженців житлом, харчуванням та медичною допомогою.

4. Забезпечення безпеки

закликає держави:

- здійснювати відповідні перевірки осіб, що перетинають кордони;
- гарантувати безпеку як громадян, так і біженців.

5. Добровільний характер участі

підкреслює, що:

- жодна держава не може бути примушена до прийняття біженців;
- участь у заходах здійснюється на добровільній основі.

6. Усунення причин кризи

закликає міжнародну спільноту:

- сприяти мирному врегулюванню конфліктів;
- підтримувати економічний розвиток постраждалих регіонів.

7. Моніторинг і звітність

доручає:

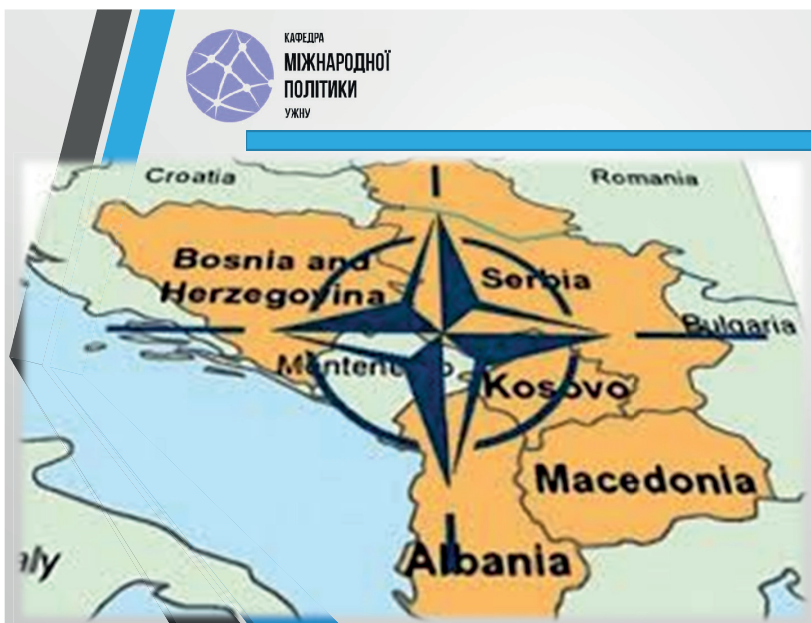
- здійснювати регулярний моніторинг ситуації;
- подавати звіти кожні 6 місяців.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Косовський конфлікт

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

Косовський конфлікт – це тривале етнічне та політичне протистояння між албанцями та сербами, яке переросло у війну 1998–1999 років, втручання НАТО та одностороннє проголошення незалежності Косова від Сербії у 2008 році. Конфлікт досі не врегульовано остаточно, оскільки Сербія та ряд інших країн не визнають Косово, а напруга періодично загострюється.

Історичне коріння: Косово вважається колискою сербської цивілізації, але історично там проживала більшість албанського населення, що призводило до етнічних зіткнень, особливо після розпаду Югославії.

Косовська війна (1998–1999): почалася як збройне протистояння між Армією визволення Косова (АВК) та сербськими силами безпеки.

Втручання НАТО: через гуманітарну кризу та насильство, НАТО розпочало бомбардування Югославії (березень–червень 1999 р.), що змусило сербські війська вийти з краю.

Незалежність: 17 лютого 2008 року Косово оголосило про незалежність. Її визнали понад 100 країн (США, більшість ЄС), проте Сербія, Росія, Китай, Україна та інші – ні.

Сучасний стан: край знаходиться під контролем місії ООН та сил НАТО (KFOR). Напруга між косовською владою та сербською меншиною на півночі регіону періодично провокує нові кризи.

КАТЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Причини конфлікту

Етнічний фактор

- албанці vs серби
- історичні образи

Питання державності

- Косово → незалежність
- Сербія → територіальна цілісність

Міжнародне визнання

- не всі країни визнають Косово

Геополітика

- Захід підтримує Косово
- Сербія орієнтується частково на східні союзи

Безпековий вакуум

- слабкі інститути
- залежність від міжнародних сил

КАТЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Роль міжнародних організацій

НАТО

- місія KFOR (миротворці)
- гарантія безпеки

ОДКБ

- прямо не залучена
- політично ближча до позиції Сербії

Інтерпол

- питання членства Косова
- міжнародні розслідування

Європол

- боротьба з організованою злочинністю
- контроль кордонів

Європейський Союз

- головний посередник
- діалог Сербія–Косово

Ви – учасники міжнародної кризової
наради щодо ескалації в
Косово

Ваша мета:

- запобігти ескалації конфлікту
- захистити інтереси своєї організації

Визначте:

- що відбувається?
- хто винен?
- рівень загрози

У групі вирішіть:

- ваша позиція
- що ви хочете отримати?
- що готові запропонувати?

Презентуйте:

- план дій
- прогноз наслідків

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

«ЄС у дії». Подкастинговий проєкт.

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

Дослідити діяльність Європейського Союзу та його вплив на життя громадян і представити результати у формі подкасту, орієнтованого на широку громадськість.

Європейський Союз відіграє важливу роль у політичному, економічному та соціальному розвитку країн Європи.

Подкаст – це цифровий аудіо- або відеозапис, який публікується в інтернеті та доступний для прослуховування у будь-який час.

Найчастіше це серія випусків на певну тему.

Подкасти можуть бути:

- інформаційними (пояснення тем)
- освітніми (як у вашому проєкті)
- розважальними
- інтерв'ю або дискусіями

Головна особливість подкасту – це живе подання інформації, ніби розмова з аудиторією.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Дослідницькі питання

- Що таке Європейський Союз і як він функціонує?
- Які основні цінності та цілі ЄС?
- Як ЄС впливає на повсякденне життя людей?
- Які переваги та виклики членства в ЄС?

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Методи дослідження

- Аналіз інформаційних джерел (статті, офіційні сайти)
- Опитування громадськості (друзі, однокласники, родина)
- Узагальнення отриманих результатів

Чи знаєте ви, що таке ЄС?

Що, на вашу думку, є головною метою Європейського Союзу?

Коли і навіщо він був створений?

Чи знаєте ви, які країни входять до ЄС?

Звідки ви отримуєте інформацію про ЄС? (новини, соцмережі, школа тощо)

Як ви загалом ставитеся до Європейського Союзу?

Чи довіряєте ви політиці ЄС?

Які переваги дає ЄС своїм громадянам?

Які можливості відкриває ЄС для молоді?

Чи важливий для вас безвізовий режим?

Яке ваше загальне враження про ЄС одним словом?

Чи хотіли б ви навчатися або працювати в країнах ЄС?

Для подкасту достатньо взяти 5–8 найцікавіших питань, щоб не перевантажувати слухача.

Структура подкасту

1. Вступ (20–40 секунд)

- 1) привітання
- 2) тема

2. Основна частина (2–3 хвилини)

- 1) пояснення теми
- 2) факти
- 3) результати дослідження

3. Висновок (1 хвилина)

- 1) коротке узагальнення
- 2) власна думка

Поради для гарного подкасту

- говоріть просто і зрозуміло
- не читайте монотонно
- додавайте приклади
- тримайте тривалість 3–6 хв.
- уявляйте, що пояснюєте другу

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Еволюція світового простору

Професор Ален Панов
Доктор філософії Альона Панова

«Future World Order 2032»

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Проблеми еволюції світового порядку

Мета саміту – домовитися про нові принципи світового порядку.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Світовий порядок – це система міжнародних відносин, правил, норм та інститутів, що регулюють взаємодію між державами та іншими суб'єктами (корпораціями, організаціями) для забезпечення стабільності та безпеки. Це результат свідомого формування (балансу сил), а не природної еволюції, який базується на визнаних правилах.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Однополярна та багатополярна системи — це типи структури міжнародних відносин, що визначаються кількістю центрів сили (великих держав), які домінують на світовій арені.

КАФЕДРА
МІЖНАРОДНОЇ
ПОЛІТИКИ
УЖНУ

Світ переживає масштабну кризу міжнародного порядку:

- триває економічна війна між технологічними блоками;
- штучний інтелект контролює значну частину глобальної економіки;
- кліматичні катастрофи спричинили нові хвилі міграції;
- міжнародні організації втратили частину впливу;
- зростає конкуренція між США, Китаєм та новими центрами сили;
- кіберконфлікти стали звичною формою протистояння;
- держави сперечаються щодо нових правил глобального управління.

Основні виклики 2030-х років

- конкуренція США та Китаю;
- війни за технології;
- енергетична трансформація;
- ослаблення ООН;
- цифровий контроль суспільства;
- кліматичні конфлікти.

«Декларації нового світового порядку»

Безпека

- реформа НАТО;
- нові військові союзи;
- кібербезпека;
- контроль автономної зброї.

Економіка

- санкції;
- валютні війни;
- деглобалізація;
- енергетичні ресурси.

Технології

- контроль ІІІ;
- цифровий суверенітет;
- технологічні монополії.

Клімат

- кліматичні біженці;
- «зелений перехід»;
- розподіл ресурсів.

Міжнародне право

- криза ООН;
- право вето;
- нові міжнародні інститути.

Усі делегації повинні:

- захищати власні інтереси;
- шукати союзників;
- реагувати на кризи;
- брати участь у голосуванні;
- підготувати фінальну позицію.

ДЕКЛАРАЦІЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

FUTURE WORLD ORDER 2032

МИ, ПРЕДСТАВНИКИ ДЕРЖАВ, НАРОДІВ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ, УСВІДОМЛЮЮЧИ СПІЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАЙБУТНЄ ПЛАНЕТИ, ДОМОВЛЯЄМОСЯ ПРО СТВОРЕННЯ СПРАВЕДЛИВОГО, БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ, ЗАСНОВАНОГО НА СПІВПРАЦІ, ПОВАЗІ ТА СПІЛЬНОМУ ПРОГРЕСІ.

1 МИР ТА БЕЗПЕКА

Ми зобов'язуємося вирішувати конфлікти мирним шляхом, змінювати колективну безпеку, ліквідувати загрозу агресії та ядерної війни.

2 СПРАВЕДЛИВА ЕКОНОМІКА

Ми будемо відкриті, інклюзивну та стійку економіку, що забезпечує гідне життя для всіх і справедливий розподіл ресурсів.

3 ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЛЮДСТВА

Ми гарантуємо етичний розвиток і використання технологій та штучного інтелекту на благо людини, захищаючи права та свободи в цифрову епоху.

4 КЛІМАТ ТА СТІЙКИЙ РОЗВИТОК

Ми об'єднуємо зусилля для захисту клімату, збереження біорізноманіття та переходу до зеленої, низьковуглецевої економіки.

5 ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГІДНІСТЬ

Ми поважаємо права і свободи кожної людини, забезпечуємо рівність, справедливість та недискримінацію у всіх сферах суспільного життя.

6 РЕФОРМА ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ

Ми реформуємо міжнародні організації, роблячи їх більш демократичними, ефективними та такими, що відображають реальність багатополлярного світу.

7 КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЦИФРОВИЙ СУВЕРЕНІТЕТ

Ми забезпечуємо безпечний кіберпростір, захищаємо дані, інфраструктуру та суверенітет держав у цифровому світі.

8 СПІВПРАЦЯ ПІВНОЧІ ТА ПІВДНЯ

Ми будемо партнерство між розвиненими та країнами, що розвиваються, на основі поваги, довіри та взаємної вигоди.

9 КУЛЬТУРА, ОСВІТА ТА ДІАЛОГ

Ми підтримуємо міжкультурний діалог, освіту та науку як основу взаєморозуміння, миру та інноваційного розвитку.

10 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД МАЙБУТНІМИ ПОКОЛІННЯМИ

Ми ухвалюємо рішення сьогодні, думаючи про майбутні покоління, забезпечуючи їм мирний, справедливий та сталий світ.

ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТТІ

СПІЛЬНІ ДІЇ – СПІЛЬНЕ МАЙБУТНЄ

МИ СТВОРИМО СВІТ 2032 РАЗОМ!

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Панов А., Панова А. Теорія міжнародних відносин: посібник. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2026. – 103 с.
2. Єремєєва І. А. Теорія міжнародних відносин : підручник. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2023. – 140 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/13072>
3. Капітоненко М. Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2019. – 336 с.
4. Панов А. Дипломатична і консульська служба: підручник. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2025. – 270 с.
5. Україна в системі європейської політичної інтеграції: монографія / за заг. редакцією А. Панова. – Ужгород: Аутдор-ШАРК, 2022. – 324 с.
6. Панов А. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. – Ужгород: Сабов, 2024. – 203 с.
7. Глобальні проблеми міжнародних відносин та світової політики: безпековий вимір : підручник / за заг. ред. І. В. Алексєенко. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. – 164 с.
8. Європейський Союз у міжнародних відносинах : навчальний посібник / В. В. Копійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова; за заг. ред. В. В. Копійки. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2023. – 560 с.
9. Nye J. S. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History. 11th ed. – New York : Pearson, 2023.
10. Baylis J., Smith S., Owens P. (eds.). The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations. 9th ed. – Oxford : Oxford University Press, 2023.
11. Dunne T., Kurki M., Smith S. (eds.). International Relations Theories: Discipline and Diversity. 5th ed. – Oxford : Oxford University Press, 2021.

12. Walt S. M. The Hell of Good Intentions: America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy. – New York : Farrar, Straus and Giroux, 2018.

13. Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics. Updated Edition. – New York : W. W. Norton & Company, 2014.

14. Kissinger H. World Order. – New York : Penguin Books, 2015. (Український переклад: Кіссінджер Г. Світовий порядок. – Київ : Наш Формат, 2018.)

15. Acharya A., Buzan B. The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary. – Cambridge : Cambridge University Press, 2019.

16. Burchill S., Linklater A., Devetak R. et al. Theories of International Relations. 6th ed. – London : Red Globe Press, 2022.

Допоміжна література

1. Капітоненко М. Г. Теоретичні підходи до дослідження міжнародних конфліктів. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2021. № 27.

2. Перепелиця Г. М. Трансформація сучасної системи міжнародних відносин в умовах нових безпекових викликів. Стратегічна панорама. 2022. № 1–2. С. 5–17.

3. Магда Є. В. Російсько-українська війна як чинник трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Зовнішні справи. 2023. № 2. С. 12–18.

4. Романова Н. В. Конструктивізм у сучасній теорії міжнародних відносин: особливості та перспективи розвитку. Регіональні студії. 2021. № 27. С. 58–64.

5. Головченко В. І. Теоретичні засади дослідження міжнародної безпеки в сучасній політичній науці. Політичне життя. 2022. № 4. С. 33–40.

6. Acharya A. Constructing Global Order: Agency and Change in World Politics. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

7. Buzan B., Lawson G. The Global Transformation: History, Modernity and the Making of International Relations. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

8. Reus-Smit C., Snidal D. (eds.). The Oxford Handbook of International Relations. Oxford: Oxford University Press, 2018.

9. Brown C., Ainley K. Understanding International Relations. 5th ed. London: Red Globe Press, 2019.

10. Jackson R., Sørensen G., Møller J. Introduction to International Relations: Theories and Approaches. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.un.org/> – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй

2. <http://www.unsystem.org/index.html> – інформаційний сайт про систему ООН

3. <http://portal.un.kiev.ua/> – Представництво ООН в Україні

4. <http://www.imf.org/> – офіційний сайт Міжнародного валютно-го фонду

5. <http://www.worldbank.org> – офіційний сайт Всесвітнього банку

6. <http://www.wto.org> – офіційний сайт Світової організації торгівлі

7. <http://www.nato.int> – офіційний сайт НАТО

8. <https://ec.europa.eu> – офіційний сайт Європейського Союзу

9. <http://www.coe.int> – офіційний сайт Ради Європи

10. <http://www.unesco.org> – офіційний сайт ЮНЕСКО

11. <http://www.icj-cij.org> – офіційний сайт Міжнародного Суду

12. <http://www.amnesty.org> – офіційний сайт Міжнародної Амністії

13. <http://www.g7.utoronto.ca> – інформаційний сайт Великої сімки (G-7)

14. <http://www.g20.org/Public/index.jsp> – офіційний сайт Групи 20-ти (G-20)

15. <http://www.globalpolicy.org/> – матеріали про G7, ООН, неурядові організації

16. <http://www.word-tourism.org/> – офіційний сайт Всесвітньої туристської організації

17. <http://www.iom.int/> – офіційний сайт Міжнародної організації з міграції
18. <http://freedomhouse.org/> – офіційний сайт неурядової міжнародної організації Freedom House
19. www.osce.org – офіційний сайт Організації з Безпеки та Співробітництва в Європі
20. <http://www.osce.org/docs/index.htm> – Documents Library
21. <http://www.sectsc.org/> – Шанхайська організація співробітництва (ШОС)

Панов Ален, Панова Альона

П16 Теорія міжнародних відносин: навчально-методичний посібник.
Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2026. 212 с.

ISBN 978-617-596-376-0

Навчально-методичний посібник із навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» для здобувачів вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, спеціальностей С3 Міжнародні відносини та С1.02 Міжнародні економічні відносини, освітніх програм «Економічна дипломатія» та «Міжнародні економічні відносини».

УДК 327.01+339.9.01](075.8)

Навчально-методичне видання

Панов Ален, Панова Альона

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Дизайн обкладинки – О. Кухарська
Комп'ютерна верстка – М. Токар

Підписано до друку 31.08.2026 р.
Формат 64х90/16. Папір офсетний.
Друк цифр. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 14. Тираж 300 прим.
Замов. № 1635.

Віддруковано в ТОВ «Поліграфцентр «Ліра»:
88000, м. Ужгород, вул. Митрака, 25
www.lira-print.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ЗТ № 24 від 7 листопада 2005 року.